Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 297 (14317) | 1973 оной декабриин 20, четверг | Сэн 2 мүнгэн

„СОЮЗ-13“ НИИДХҮҮЛЭГДЭЭ

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

Дэлхэй шадархи замбуулинай дайдые шэнжэлхэ программатай зохилдуулан, 1973 оной декабриин -да Москвагай сагаар 14 час 55 минутада «Союз-13» гэжэ замбуулинай онгосо дэгдээгдээ.

Онгосын командир майор Климук Пётр Ильич, ртинженер Лебедев Валентин Витальевич гэгдэhээ бүридэhэн экипаж замбуулинай онгосые лоодон ниидэнэ.

Онгосо дээрэ тодхогдоhон «Орион-2» гэжэ телепуудай туhаламжаар яб ягаан үнгэтэй диападо астрофизическэ аргаар шэнжэлгэ хэхэ;

арадай ажахын зорилгонуудые шиидхэхэдэ шухамэдээнүүдые абахын тула Газар дэлхэйн нюрууй зарим участогуудай спектрозональна дүрэ зуг буулгаха;

«Союз» гэжэ замбуулинай онгосонууд дээрэхи түхеэрэлгэнүүдые бүхы лээрэнь шалгажа, туршажа гэлжэлхэ;

гараар ба автомадай туhаламжаар жолоодолые тэрэшэлэн ниидэлгын элдэб оршон байдалда эз даагаад дабшалгын онол аргануудые саашань шэнжэлэн тодорхойлхо гэжэ замбуулиндахи идэлгын программа дотор хараалагдана.

«Союз-13» гэжэ онгосын экипажтай радио-телевизионно холбоон тогтууритайгаар бэелүүлэгдэнэ.

Космонавтнар нүхэд Климук болон Лебедевэйень hайн ябана, онгосо дээрэхи түхеэрэлгэнүүд адгүйгөөр хүдэлнэ. Космонавтнар Климук, Лебедев ниидэлгын программа хараалагдаhанай оор дүүргэжэ эхилээ.

Майор КЛИМУК Пётр Ильич

Пётр Ильич Климук 1942 ю Брестскэ областиин естскэ районой Комаровка тондо түрэhэн юм. 1964 ю Черниговскэ Сэрэгэй ационно дээдэ училищи үргэhэнэй hүүлээр Агаа-сэрэгэй хүсэнүүдтэ алба эн байна.

П. И. Климук алба хэхэ өө эрхим лётчик байhанаа үулаа, хэдэн янзын самёдуудые шудалаа.

1963 ондо Советскэ Союз Коммунис партиин зэргэ абтаа hэн.

П. И. Климук космонавтудай отрядта 1965 ондо hон юм. Жолоодогдодог элдэб аппарадуудаар замбуулин худар ниидэхэ бэлэдхэлэй түгэс курса гараhан байгаа. П. И. Климук 1973 онhоо Ю. А. Гагаринай нэрэмжэтэ Агаарай-сэрэгэй академидэ hурадаг.

Космонавтын hамган Лилия Владимировна И. М. Сеченовэй нэрэмжэтэ Московско нэгэдэхи медицинскэ институтда hурана. Эдэнэй хүбүүн Михаил таба наhатай.

Космонавтын эсэгэнь Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу-ехэ дайнай үедэ наhа бараhан юм, эхэ Марфа Павловнань Брестскэ областиин Комаровка тосхондо ажаhуудаг.

ЛЕБЕДЕВ Валентин Витальевич

Валентин Витальевич Лебедев 1942 ондо Москвада эhэн.

1960 онhоо 1966 он хүэр С. Орджоникидзиин эмжэтэ Московско авиаиино институтда hураа.

В. В. Лебедев институт үргэhэнэйнгээ hүүлээр структорска бюродо хүмэриллжэ, эрдэм бэлиг, эдэбхи үүсхэлтэй инже байhанаа харуулаа. Замлинай аппарадуудай шэольhон түхеэрэлгэнүүдые эхэ, туршаха хүдэлмэ эдэбхитэйгээр хабаада, ухаалан зохёохо ажал лhэн, авторска хэдэн шэлгэнүүдтэй байна.

В. В. Лебедев 1971 ондо Советскэ Союзай Коммунис партиин зэргэдэ абтаhан юм.

В. В. Лебедев 1972 ондо космонавтнуудай отрядта ороод, замбуулин худар ниидэхэ бэлэдхэлэй түгэс курса гаранхай. Валентин Витальевич авиационно спортдо дуратай, спортын нэгэдэхи разрядтай.

Космонавтын hамган Людмила Витальевна конструкторска бюродо инженерээр хүдэлмэрилнэ, эдэнэй хүбүүн Виталий нэгэ наhатай. Космонавтын эсэгэ Виталий Владимирович 1968 ондо наhа бараа hэн. Эхэ Антонина Федоровнань Московско областьдо ажаhуудаг.

ХАНИ ЁhОНОЙ УУЛЗАЛГА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь нүхэр Э. Герегтэй декабриин 18-да уулзаа. Хоёр орондо, партида hонирхогдодог асуудалнууд хани, халуун оршон байдалда зүбшэлэгдэбэ.

***

Энэл үдэр КПСС-эй ЦК-гай Политбюро нүхэр Э. Герегэй хүндэлэлдэ обед эмхидхээ. (ТАСС).

ШИИДХЭХЫ ХҮСЭН

Колхозуудай Союзна Соведэй заседаниhаа

Колхозуудай Союзна Соведэй заседани Москвада зарлагдаад, ажахынуудай экономикые саашадань бэхижүүлхэ, үйлэдбэри улам нарижуулан hайжаруулха хэрэгтэ ехэ удха шанартай хэдэ хэдэн асуудалнуудые зүбшэлбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй хүдөө ажахын министр Д. С. Полянский КПСС-эй ЦК-гай hаяын Пленумэй дүнгүүд тухай мэдээсээ. Союзна Совет КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1973 оной) Пленумэй тогтоолые, тэрэшэлэн энэ Пленум дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгэ доторхи заабаринууд ба тобшололнуудые нэгэ hаналтайгаар, хүсэд бүрин hайшаагаад, тэдэниие хэлбэришэгүйгөөр хүтэлбэри болгохо, гүйсэдхэхэбди гэбэ.

Механизаторнууд гээшэмнай хүдөөдэхи гол хүсэн. Колхозуудай механизаторнуудые бэлдэлгын ба бэхижүүлгын хэрэг улам hайжаруулха хэмжээнүүд Соведэй заседани дээрэ бүхы талаараа зүбшэн хэлсэгдээ. Элидхэлшэ — СССР-эй хүдөө ажахын министрэй орлогшо А. И. Чубаров, үгэ хэлэгшэд инзэжэ онсолон тэмдэглэбэ: энэ асуудалые парти болон правительство тон шухала удха шанартайда тоолоно. 1970—1972 онуудай турша соо колхозуудта зорюулагдажа профтехучилищинуудаар 960 мянга гаран, ажахынуудай курсануудаар — 580 мянга шахуу механизаторнууд бэлдэгдэhэн байна. Энэл үе соо 570 мянган хүн мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлээ.

Механизаторнуудай дунда ябуулагдадаг хүдэлмэриин hайшаалтай дүй, дүршэл РСФСР-эй Алтайн, Краснодарай хизаарнуудта, Ростовско ба Тамбовско областьнуудта, Украинада, Белоруссида, Молдавида бии болонхой. Гэхэ зуура, Соведэй заседани дээрэ тэмдэглэгдэhэнэй ёhоор хэдэ хэдэн ажахынуудта механизаторнууд үшөөл дуталдана, ажаллаха арга боломжо hайжаруулха талаар дутуу дунданууд үшөөл хүсэд усадхагдаагүй байhаар.

Механизаторнуудаар ажахынуудай хэр зэргэ хангагданхай байhые Хүдөө ажахын министерствэнүүдтэй хамта хаража үзэхэ, тэдэниие бэлдэхэ, бэхижүүлхэ хэрэг hайжаруулхаар хэмжээ ябуулганууды хараалхыень союзна республиканудай Колхозуудай соведүүдтэ даалгаха гэжэ Колхозуудай Союзна Совет тогтоогоо. Энэ зорилго шиидхэхын тула абаха хэмжээнүүдые колхозуудай правленинүүдтэ hанамжалан дурадхаба.

Алтайн хизаарай Колхозуудай соведүүдэй хүдэлмэри, Литвагай ССР-эй колхозуудта захиргаанай демократическа гол ёhонуудые сахилга тухай асуудал заседани дээрэ зүбшэлэгдөө.

«Колхозой бригадын үйлэдбэриин hалбариин совет тухай жэшээтэ дүрим», «Колхозуудай олзо доходуудые хубааха методическа заабаринууд» баталагдаа, «Колхозуудай мэргэжэлтэдые, үйлэдбэриин hалбаринуудай хүтэлбэрилэгшэд ба бусад гэшүүдые аттестацилха тухай» hанамжа дурадхалнууд хаража үзэгдөө.

Колхозуудай Союзна Соведэй хүдэлмэридэ КПСС-эй ЦК-гай, министерствэнүүд болон албан зургаануудай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд хабаадаба.

(ТАСС).

...ҮНДЭТЭ ВЬЕТНАМ ХАНИНАР, АЙЛШАЛАН МОРИЛЫТ!

...да Вьетнамые сүлөөлхэ ...ональна фронтын ЦК-Президиумэй Түрүүлэг- Урда Вьетнамай Респуб- ...н Революционно саг ...н правительствын Зүб- ...гын Соведэй Түрүүлэг- ...ктор Нгуен Хыу Тхо тү- ...эй Урда Вьетнамай Рес- ...икын делегаци СССР-эй ...овно Соведэй Президиу- Советскэ правительст- ...уряалаар декабриин Советскэ Союзда хани ...й албанай хэрэгээр

...да Вьетнамые сүлөөлхэ ...ональна фронтын ЦК-Президиумэй гэшүүн, Вьетнамай Республи- ...гадаадын хэрэгүүдэй ми- ...Нгуен Тхи Бинь, Ур- ...етнамые сүлөөлхэ На- ...льна фронтын ЦК-гай ...н, Урда Вьетнамай ...бликын Революционно ...урын правительствын ...дын хэрэгүүдэй ми- ...рэй орлогшо Ле Куанг Тянь болон бусад тушаалтад делегациин бүридэлдэ ороно.

Урда Вьетнамай Республикын ба Советскэ Союзай гүрэнэй тугуудай хиидхэгдэhэн Внуковска аэродром дээрэ түс делегациие КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарёв, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо Н. Х. Арутюнян, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо В. Н. Новиков, СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ А. П. Шитиков, СССР-эй министрнүүд С. Ф. Антонов, А. М. Тарасов, ГКЭС-эй түрүүлэгшэ С. А. Скачков, СССР-эй министрнүүдэй орлогшонор В. Г. Куликов, Н. Т. Ратников, Н. П. Фирюбин, Вьетнамые дэмжэдэг Советскэ комитедэй түрүүлэгшэ, ВЦСПС-эй секретарь П. Т. Пименов болон бусад угтаба.

Урда Вьетнамай Республикаhаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Нгуен Ван Тхан, ДРВ-hээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Во Тхук Донг, РЮВ-эй ба ДРВ-гэй посольствонуудай дипломатическа хүдэлмэрилэгшэд, Москвада hуража байhан вьетнам студентнэр, СССР-тэ түлөөлэгдэhэн хэдэ хэдэн оронуудай дипломатическа түлөөлэлгэтэ эмхинүүдэй толгойлогшонор угталсаа.

Ниидэлгын талмай дээрэ гурбан янзын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй: ябагаа сэрэгшэдэй, лётчигуудай ба морягуудай хүндэлэлэй харуул жагсаагдаба. Хоёр ороной гүрэнэй гимнүүд гүйсэдхэгдөө

Н. В. Подгорный, Нгуен Хыу Тхо совет сэрэгшэдэй жагсаалай урдуур ябаба.

Москвагай ажалшадай түлөөлэгшэд хүндэтэ айлшанаа аэродром дээрэ хани, халуунаар амаршалаа.

Нгуен Хыу Тхо, делегациин бусад гэшүүд аэродром дээрэhээ Москва тээшэ шэлэн дабшаба.

Мотоциклистнүүдэй хүндэлэлэй эскортоор үдэшэгдэн, автомашинануудай кортежэй дабшаhан үйлсэнүүд, талмайнууд РЮВ-эй ба СССР-эй гүрэнэй тугуудаар, «Урда Вьетнамай Республикын хүндэтэ түлөөлэгшэд, айлшалан морилыт!», «Урда Вьетнамай баатар габьяата арадай түлөөлэгшэдтэ халуун амаршалга!», «Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна фронт мандаха болтогой!», «Советскэ Союзай ба Урда Вьетнамай арадуудай хоорондын хани барисаан улам бэхижэг, хүгжэглэ!», «Парижай хэлсээе шууд бэелүүлхын түлөө, Эхэ оронойнгоо сүлөөтэ, бэеэ дааhан байдалай түлөө вьетнам арадай үнэн зүб тэмсэлые эрид шууд дэмжэнэбди!» гэhэн амаршалгын үгэнүүдтэй транспарантнуудаар шэмэглэгдэнхэй байба.

(ТАСС).

...и халуун ...он байдалда

...да Вьетнамые сүлөөлхэ ...ональна фронтын ЦК-Президиумэй Түрүүлэг- Урда Вьетнамай Респуб- Революционно саг ...н правительствын ...элгын Соведэй Түрүүлэгшэ доктор Нгуен Хыу ...түрүүтэй Урда Вьетнамай Республикын делега- ...хүндэлэлдэ СССР-эй ...овно Соведэй Президи- СССР-эй правитель- ...умэнэhөө декабриин Кремлиин Ехэ ордон ...обед эмхидхэгдээ.

В. Подгорный обедэй айлшадтаа хандан, үгэ ...э.

...тор Нгуен Хыу Тхо ха- ...й үгэ хэлээ.

В. Подгорный, Нгуен Тхогой хэлэhэн үгэ- ехэ анхаралтайгаар ...гдаhан, альга ташал- ...даар угтагдаhан бай-

...д хани, халуун оршон ...да үнгэрөө.

(ТАСС).

НГУЕН ХЫУ ТХОТОЙ Н. В. ПОДГОРНЫН ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД ЭХИЛЭЭ

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна фронтын ЦК-гай Президиумэй Түрүүлэгшэ, Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын Зүбшэлэлгын Соведэй Түрүүлэгшэ доктор Нгуен Хыу Тхогой хоорондын хөөрэлдөөнүүд декабриин 18-да Кремль дотор эхилээ.

Совет талаhаа — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүд, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо В. Н. Новиков, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецов;

Урда Вьетнамай Республикын зүгhөө — Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна фронтын ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын гадаадын хэрэгүүдэй министр Нгуен Тхи Бинь, Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна фронтын ЦК-гай гэшүүн, Урда Вьетнамай республикын Революционно саг зуурын правительствын гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Ле Куанг Тянь, Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна фронтын ЦК-гай гэшүүн, Урда Вьетнамай Республикаhаа Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд Нгуен Ван Тхан, Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна фронтын ЦК-гай Секретариадай гэшүүн Хо Суан Сон гэгшэд хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадаба.

Советскэ Союзай ба Урда Вьетнамай Республикын хоорондохи харилсаае улам ургэдхэхэ, гүнзэгырүүлхэ тухай асуудалнууд хани ёhоной оршон байдалда үнгэрhэн хөөрэлдөөнүүдэй үеэр зүбшэлэгдөө.

Хөөрэлдөөнүүд үргэлжэлhөөр.

(ТАСС).

РСФСР-эй НАЙМАДАХИ ЗАРЛАЛАЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ЗУРГААДАХИ СЕССИ

1974 ОНДО РСФСР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБ ТУХАЙ

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, республикын Госпланай түрүүлэгшэ депутат К. М. ГЕРАСИМОВАЙ хэhэн элидхэл

Аха дүү бүхы союзна республикануудай ажалшад мэтэ, Россиин Федерациин ажалшад 1973 оной түсэб болзорhоонь урид дүүргэхэ, Эхэ оронойнгоо экономическа хүсэ шадал улам бэхижүүлхэ, совет хүнүүдэй hуудал байдал дам саашадань hайжаруулха хэрэгтэ эрхим хубитаяа оруулаа. Республикын олохон предприятинуудай коллективүүд мүнөө 1974 оной тоосоогоор продукци гаргажа байна.

Коммунис парти, Совет правительство гадаадын политикын ленинскэ хараа шугамые, КПСС-эй XXIV съездын баталан абаhан эб найрамдалай программые хэлбэришэгүй шууд сэхээр бэелүүлнэ. Манай ороной гадаадын ленинскэ политикые бэелүүлхэ хэрэгтэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев сэгнэшэгүй ехэ элитэ хубитаяа оруулаа гээд элидхэлшэ онсолон тэмдэглээ. Эб найрамдалай ашата туhада хэhэн эсэшэ сусашагүй, ашатай hайн ажал ябуулгынь түлөө тэрэнэй нэрэ мүнөөдэр бүхы дэлхэй дээрэ гүнзэгы ехэ мэдэрэлтэйгээр хэлэгдэдэг болонхой.

Партиин политическэ ба эмхидхэлэй горитой хүдэлмэри ябуулhанай эсэстэ гол даалгабаринууд дүүргэгдэхэ, үлүүлэн дүүргэгдэхэ байха гэжэ 1973 ондо республикын арадай ажахые хүгжөөлгын даб дээрэхи дүнгүүд элирхэйлэн харуулна гээд элидхэлшэ тэмдэглээ.

Россиин Федерациин абадаг национальна доход гурбан жэлэй турша соо 17,1 процентээр ехэ болоо, тэрэ тоодо энэ жэлдэ түсэбэй ёhоор 6 процентээр дээшэлхэ байhан hаа, 7,6 процентээр ургаа.

Промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 1971—1973 онуудта 22,7 процентээр, харин 1973 оной турша соо 6 процентээр дээшэлхэ түсэбэй орондо 7 процентээр ехэ болохо юм. Уридшалан тоолоожо гаргаhанай ёhоор, промышленна продукци бүтээжэ гаргаха хэмжээнэй талаар энэ жэлдэ тогтоогдоhон даалгабаринууд болзорhоо урид, декабриин 27-до дүүргэгдэхэ жэшээтэй. Харин Москвагай, Ленинградай, хэдэ хэдэн областьнуудай предприятинууд даалгабаринуудаа бүри урид дүүргэхэ байна.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлhэнэй ашаар союзно-республиканска, республиканска министерствэнүүд болон зургаануудай промышленностьда үлүү ехээр нэмээн абтаhан промышленна продукциин 93 процентhээ бага бэшэнь, мүн хүдөө ажахын үйлэдбэриин бүхы нэмэлтэ продукцинь абтаха, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээн ехэ болгогдохо байна.

Үнгэрhэн жэлдэ хүдөөгэй ажалшад горитой амжалтануудые туйлаа. Илангаяа ороохо таряа абаха хэрэгтэ ехэ амжалтанууд туйлагдаа. Россиин түүхэдэ үзэгдөөгүй баян ургаса хуряагдаа. Гүрэндэ 3 миллиард 180 миллион пүүд ороохо таряан худалдагдаа.

Республикын ажалшад КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй эльгээhэн амаршалгые туйлай ехэ омог баяртайгаар угтаа hэн. Колхознитуудай, совхозуудай хүдэлмэришэд ба мэргэжэлтэдэй, мүн 1973 оной үндэр баян ургасын түлөө тэмсэлдэ шэн габьяата ажалаараа хубитаяа оруулhан бүхы хүнүүдэй ажалда энэ амаршалга соонь үндэр сэгнэлтэ үгтэhэн байгаа. Хүдөө ажахын онсо шалгарhан түрүүшүүлдэ Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоо. Хэдэн олон түрүүшүүл СССР-эй орден, медальнуудаар шагнагдаа.

Республика дотор капитальна барилгын үргэн ехэ түсэб бэелүүлэгдэнэ гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. Табан жэлэй гурбан жэлэй турша соо арадай ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ бүхыдөө капитальна hомололгын 167 миллиард түхэриг зорюулагдаа. 600 шахуу томо промышленна предприятинууд. Тэрэшэлэн хүдэлжэ байгаа предприятинууд дээрэ олон тоото шэнэ цехүүд ба үйлэдбэринүүд ашаглалгада үгтөө.

Бүхы орон дотороо мэтэ, Россиин Федерацида табан жэлэй үнгэрhэн жэлнүүдэй турша соо, КПСС-эй XXIV съездын хараалhанай ёhоор, арад зоной hуудал байдал hайжаруулха хараа түсэб хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлэгдэжэ байгаа. Табан жэлэй гурбан жэлэй турша соо хэрэглэмжын ниитын фонд РСФСР дотор тухайлхада 21 миллиард түхэригөөр ехэ болоо. Эдэ жэлнүүдэй үедэ эд бараанай эрьесэ 18,3 процентээр, тэрэ тоодо 1973 ондо 4,8 процентээр ургаhан байна.

1974 оной гүрэнэй түсэбэй гол зорилгонууд тухай хэлэхэ зуураа, элидхэлшэ иигэжэ онсолон тэмдэглээ. Энэ түсэб дотор арадай ажахын бүхы hалбаринуудые улам саашадань хүгжөөхэ, республикын экономическа хүсэ шадалые дам саашадань ехэдхэхэ, ажалай, материальна болон мүнгэ зөөриин арга нөөсэнүүдые хэрэглэлгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ, «партиин XXIV съездын табиhан табан жэлэй гол зорилгын ёhоор арадай hуудал байдал улам hайжаруулха зорилгонуудые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ ябадал хараалагдана. Промышленностиин hалбаринуудые техническэ талаарнь hэльбэн зэбсэгжүүлхэ, шэнэ предприятинуудые саг болзор соонь ашаглалгада оруулха, тушаагдахаяа байhан барилгануудта мүнгэ зөөрие хамтадхан элсүүлхэ, барилгын болзор хорооохо хэмжээнүүд түсэбэй проект дотор хараалагдана.

Продукциин шанар hайжаруулха, илангаяа машина бүтээлтэдэ, арадай хэрэглэмжын эд бараа бүтээдэг hалбаринуудта продукциин шанар hайжаруулха, продукциин шэнэ зүйлнүүдые ашаглан үйлэдбэрилдэг болохо болзор хорооохо ябадал мүн лэ хараалагдана.

1973 онойхидо орходоо РСФСР-эй национальна доход 1971—1973 онуудта жэлдээ дунда зэргээр 5,4 процентээр нэмэhэн байгаа hаа, 1974 ондо 6,7 процентээр ехэ болохо байна. Тиихэ зуураа, национальна доходой 80 гаран процентэнь ажалшадай hуудал байдал дам саашадань hайжаруулха хэрэгтэ зорюулагдаха.

1974 ондо РСФСР дотор промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 7 процент ургалтатай байхаар хараалагдана, тэрэ тоодо үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые бүтээлгэ («А» бүлэг) — 6,8 процент, хэрэглэмжын зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ («Б» бүлэг) — 7,7 процентээр ехэ болохо гэжэ хараалагдана. 1970 онойхитой сасуулбал, промышленна продукци бүтээлгэ 31 процентээр дээшэлхэ юм.

Урда жэлнүүдэйхидэл мэтэ, 1974 ондо промышленна үйлэдбэриин бүридэл улам hайжарха байна. Энэ хэрэг машина бүтээлгын, газай, химиин, нефтехимиин промышленностиие, мүн продукциин эгээл түрүү hайн шэнжэтэй зүйлнүүдые бүтээдэг бусад hалбаринуудые үлэмжэ хурдан түргэнөөр хүгжөөhэнэй ашаар туйлагдаха.

Республикын промышленностиин элдэб hалбаринуудта продукци бүтээн гаргаха тухай элидхэлшэ саашань дэлгэрэнгыгээр хэлээ.

1974 ондо Россиин Федерациин арадай ажахы улам саашадаа үрэ ехэтэй болгогдохо, ашат үрэ ехээр абтаха гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Арадай ажахын бүхы hалбаринуудые техническэ талаарнь hэльбэн зэбсэгжүүлхэ, энээнэй үндэhэ hуури дээрэ ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриин хүсэнүүдые hайнаар ашаглаха, түүхэй эд болон материалнуудые гамтай зүбөөр гаргашалха хэмжээ ябуулганууд түсэбэй проект дотор хараалагданхай.

Гол түлэб ажалай бүтээсые дээшэлүүлhэнэй ашаар ниитын үйлэдбэрие ехэдхэгдэхэ гэжэ хараалагдана. Союзно-республиканска министерствэнүүд болон зургаануудай промышленностьда ажалай бүтээсэ 5,3 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ, колхоз, совхозуудта — 10,1 процентээр, барилгада — 6,6 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлhэнэй ашаар нэмээн үйлэдбэрилэгдэhэн промышленна продукциин 90 гаран процентнь, хүдөө ажахын бүхы нэмэлтэ продукцинь абтаха, барилга- хабсаралгын хүдэлмэри ехэдхэгдэхэ байна.

Табан жэлэй hүүлшын гурбан жэлэй турша соо хүдөө ажахые хүгжөөлгын үрэ дүнгүүдые хараадаа абалсан, табан жэлэй түсэб дотор энэ жэлдэ хараалагдаhан даалгабаринууд хадаа 1974 ондо хүдөө ажахые хүгжөөхэ түсэбэй проектын гол үндэhэниинь болоо. Ерэхэ жэлдэ абтаха хүдөө ажахын продукциин ниитэ хэмжээн 48,8 миллиард түхэригөөр тодорхойлогдонхой. Энэ хадаа үнгэрhэн табан жэлэй турша соо жэлдээ дунда зэргээр абтаhан продукциин хэмжээнhээ 21,2 процентээр ехэ, мүн 1973 ондо абтаха продукциин хүлеэгдэжэ байгаа хэм хэмжээнhээ 5,9 процентээр ехэ байха болоно.

Хүдөө ажахын продукци гол түлэб газар тариаланда — ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлhэнэй ашаар, мал ажалда — адууhа малай ба шубуунай ашаг шэмыень дээшэлүүлhэнэй, тоо толгойень олошоруулhанай ашаар туйлагдаха гэжэ хараалагдана. Колхоз, совхозуудай хүдөө ажахын газарай гектар бүриhөө абтадаг продукциин ниитэ хэмжээн 7,1 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ зэргэтэй.

Мал ажалай продукци: малай ба шубуунай мяхан — 8.059 мянган тонно, hүн — 29 миллион тонно, 17,4 миллиард үндэгэн худалдагдаха.

1974 ондо бүхы түрэлэй транспорт, харгын ажахы ба холбоо холбоон дам саашадаа хүгжөөгдэхэ байна.

РСФСР-эй арадай ажахые хүгжөөлгэдэ зорюулагдаха капитальна hомололгын ниитэ хэмжээн 1974 ондо тухайлхада 62 миллиард түхэриг болохо жэшээтэй.

Урда жэлнүүдэйхидэл мэтэ, 1974 ондо Россиин Федераци дотор байгаалиие хамгаалха тушаа горитой хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэхээр хараалагдана гэжэ элидхэлшэ мэдүүлээ. Энэ зорилгодо республика дотор бүхыдөө миллиард үлүүтэй түхэриг мүнгэн hомолоогдохоор хараалагдана.

Манай экономикые эгээл хурдан түргэнөөр хүгжөөхэдэ табан жэлэй түсэбэй гол зорилго — совет арадай hуудал байдал улам hайжаруулха ябадал хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ арга боломжо олгогдоно. Хүн бүхэндэ хүртэсын тоосоогоор 1974 ондо улад зоной бодото олзо доход, 5,3 процентээр ехэ болохо, харин юhэдэхи табан жэлэй эхинhээ хойшо 20 процентээр ехэ болохо юм. Улад зоной бодото олзо доходой ургалта нэн түрүүн ажалай түлөөhые дээшэлүүлhэнэй ашаар туйлагдаха байна. Республика дотор хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай дунда зэргын салин хүлhэн 3,8 процентээр, харин ниитын ажахыhаа абадаг колхознигуудай олзо доход тухайлхада 7 процентээр дээшэлхэ зэргэтэй.

Улад зоной hуудал байдал улам hайжаруулха хэрэгтэ хэрэглэмжын ниитын фонд шухала үүргэ дүүргэнэ. 1974 ондо пенси, тэдхэмжэ, стипенди болон мүнгэ түлэлгын бусад түлбэри, хүнгэлэлтэ мэтээр хэрэглэмжын ниитын фондhоо улад зондо түлэгдэхэ түлбэринүүд ба хүнгэлэлтэнүүд тухайлхада 48 миллиард түхэриг болохо гэхэ гү, али энэ жэлэйхидэ орходоо 3 миллиард түхэригөөр ехэ болохо байна.

1974 ондо ороной зүүн зүгэй районуудтахи үйлэдбэриин hалбаринуудай дунда зэргын салин хүлhэ абадаг хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай эгээл бага салин хүлhые, түлөөhэнэй хэмжээе дээшэлүүлхэ ябадал дүүргэгдэхэ, харин Волго-Вятска райондо, Поволжидо ба Ростовско областьдо эдэ хэмжээнүүд удаа дараалан бэелүүлэгдэжэ эхилэгдэхэ юм. Инвалидуудта, тэжээдэг хүнөө алдаhан бүлэнэртэ түлэгдэдэг пенси ехэ болгогдохо. Салин хүлhэ багаар абадаг бүлэнүүдэй үхибүүдтэ тэдхэмжэ бии болгохо гэжэ хараалагдана. Юhэдэхи табан жэлэй эхинhээ хойшо арад зоной hуудал байдал hайжаруулха тушаа хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ хэрэгтэ гүрэнэй гаргашалдаг гаргашанууд бүхы наймадахи табан жэлэй турша соо гаргашалагдаhан 5,8 миллиард түхэригэй орондо жэлдээ дунда зэргээр 9 миллиард түхэриг болохо байна.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдэй ёhоор 1947—1956 онуудта гаргагдаhан дотоодын урьhаламжын мүнгые эзэдтэнь бусаан түлэжэ эхилхэ гэжэ хараалагдана.

Улад зоной мүнгэн олзо доходой ехэ болоhоной, арад зоной хэрэглэмжын эд бараа ехээр үйлэдбэрилhэнэй, хүдөө ажахын продукци элбэгээр абадаг болоhоной үндэhөөр республика дотор розничнэ эд бараанай эрьесые дам саашадань хүгжөөхэ ябадал хараалагдана. 1973 онойхитой сасуулбал, тэрэнэй хэмжээн 6,2 процентээр, харин табан жэлэй дүрбэн жэлэй турша соо — 25,7 процентээр дээшэлхэ.

1974 ондо али бүхы мүнгэ hомололгын ашаар бүхы дээрээ 40 миллион шахуу дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд баригдаха юм. Коммунальна ажахын хэрэглэмжэдэ зорюулагдадаг капитальна hомололго ехэ болохо. Республика дотор элүүрые хамгаалха хэрэг улам hайжаруулха тушаа шухала хэмжээнүүд ерэхэ жэлдэ бэелүүлэгдэхээр хараалагдана. Юрэнхы дунда, техническэ мэргэжэлэй, тусхай дунда ба дээдэ hуралсалые улам саашадань hайжаруулха хэмжээнүүд тухай СССР-эй Верховно Соведэй зургаадахи сессиин шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ тушаа хэмжээ ябуулганууд түсэбэй энэ проект дотор хараалагданхай. Соёлой эмхи зургаанууд олошоруулагдаха, номуудай, журналнуудай, газетэнүүдэй тираж олон болгогдохо юм.

КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй ёhоор Сибириин ба Алас-Дурна зүгэй районуудта промышленностиие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ хэмжээнүүд түсэб дотор хараалагданхай гэжэ элидхэл соо тэмдэглэгдээ.

1974 ондо бэелүүлэгдэхэ түсэбэй проект дотор хараалагдаhан даалгабаринууд Россиин Федерациин экономикые улам саашадань бэхижүүлхэ, арад зоной hуудал байдал бүри hайжаруулха хэрэгтэ зорюулагданхай гэжэ элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ элидхэлшэ хэлээ. Бүхы совет хүнүүд мэтэ, республикын ажалшад КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые габшагай ажалаараа бодото хэрэг дээрэнь амжалтатайгаар бэелүүлхэ гэжэ бүри шиидэнхэй.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

Э. ГЕРЕК Эхэ орондоо бусаба

ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Э. Герек нютаг орондоо бусахаяа декабриин 19-дэ Москваhаа мордоо. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй уряалаар Советскэ Союзда хани ёhоор ерэhэн байгаа.

ПНР-эй, СССР-эй гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэhэн Внуковска аэродром дээрэ Э. Герегые нүхэд Л. И. Брежнев, П. Н. Демичев, К. П. Катушев, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүд Б. П. Бугаев, К. В. Русаков, КПСС-эй ЦК-гай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд үдэшэбэ.

Польшын Арадай Республикаhаа Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд З. Новак үдэшэлсөө.

(ТАСС).

РСФСР-эй 1974 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕТ ТУХАЙ, 1972 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕДЭЙ ГҮЙСЭДХЭЛ ТУХАЙ

РСФСР-эй финансын министр А. А. БОБРОВНИКОВОЙ хэһэн элидхэл

СССР-эй Верховно Советэй хэһэн заһабаринуудые хараада абажа, олзо оршын ба гаргашын талаар 49250 миллион түхэригэй гэхэ гү, али 8,5 процентээр ехэ 1974 оной гүрэнэй бюджедэй проектые РСФСР-эй Верховно Совет сессиин харалгада, баталалгада табиха байна.

Бюджедэй олзо оршонуудай диилэнхи хубинь — 87,8 процентнь социалис ажахын оршонуудһаа абтаха байна гээд министр тэмдэглээ.

Республикын арадай ажахын олзо оршо 2278 миллион түхэригөөр дээшэлжэ, 21292 миллион түхэриг болохо ёһотой.

Олзо оршын нилээд ехэ хубинь — 9293,6 миллион түхэриг үйлэдбэриие саашадань үргэдхэхын, урмашуулгын фонднуудые бии болгохын, гүсэбгэ бусад гаргашануудые хаахын тула предприятинуудай мэдэлдэ үлөөгдэхэ байна. Ашаг олзоһоо, ондоо оршонуудһаа экономическа урмашуулгын фонднуудта 3631 миллион түхэриг оруулагдаха гэхэ гү, али энэ жэлэйхитэй жэшэхэдэ, 10,3 процентээр дээшэлхэ.

Предприятинуудай, ажахын эмхинүүдэй ашаг олзоһоо ба бусад оршонуудһаа бюджедтэ орохо түлөөһэнүүд дүн хамта 13575,9 миллион түхэриг болохоор хараалагдана. Эдэ түлөөһэнүүдэй диилэнхи хубинь — 7742,2 миллион түхэригынь промышленна предприятинуудта, барилгын эмхинүүдтэ оруулагдаха ёһотой.

Бюджедэй ашаг олзодо эрьесын налог гол һууринуудай нэгые эзэлнэ гэжэ министр үргэлжэлүүлбэ. Энээнһээ абтаһан оршонуудһаа арадай ажахынуудые, социально-соёлой хэмжээ ябуулгануудые болзор соонь мүнгөөр хангалга гол түлэб дулдыдаха юм.

Республикын дэбисхэр дээрэ эрьесын налогһоо оршо 40969,1 миллион түхэриг болохоор түсэблэгдэнэ гэхэ гү, али энэ жэлэйхитэй сасуулхада, 5,6 процентээр ехэ болохо байна. Энээнһээ 16113,3 миллион түхэригынь РСФСР-эй гүрэнэй бюджедтэ оруулагдаха.

Ашаг олзоһоо орохо түлөөһэнүүдһээ, эрьесын налогһоо гадна, ой модонһоо орохо олзо оршо, харалгын газарнуудһаа абтаха налог, кооперативна — предприятинуудһаа, эмхинүүдһээ, ниитын эмхинүүдэй ажахын зургаануудһаа орохо олзын налог, колхозуудһаа орохо олзын налог бюджедэй олзо оршодо шухала үүргэ дүүргэнэ. 1971 ондо эдэ олзо оршын хэмжээн 1283,7 миллион түхэриг болохо байна.

Россин Федерациин 1974 оной гүрэнэй бюджедэй гаргашануудай ниитэ хэмжээн 49250 миллион түхэриг болохоор хараалагдана гээд элидхэлшэ саашадаа хэлэбэ.

Республикын арадай ажахые хүгжөөлгэдэ гараха ниитэ гаргашануудай дүн хамта 43123 миллион түхэриг болохо юм.

Промышленностиие, барилгые мүнгөөр хангалгада 9445,9 миллион түхэриг һомологдохоор хараалагдана.

Эдэ мүнгэ зөөриин нилээд ехэ хубинь предприятинуудые һэльбэн шэнэдхэлгэдэ, үргэдхэлгэдэ, шэнэ бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүдые тодхон табилгада, мүн хүнгэн, бүд нэхэлгын, эдеэ хоолой ба нютагай промышленностиин фабрика, заводуудые, цехүүдые барилгада гаргашалагдаха байна.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань хурдан түргөөр хүгжөөхэ гэшэ Совет гүрэнэй экономическа политикын гол шухала зорилгонуудай нэгэниинь болоно гэжэ оратор тэмдэглээ.

1974 ондо экономикын энэ шухала һалбари хүгжөөлгэдэ гаргашалагдаха гаргашанууд 8,8 процентээр дээшэлжэ, 14387,8 миллион түхэригтэ хүрэхэ юм. Энээнэй 9136,5 миллион түхэригынь РСФСР-эй Совхозуудай министерствые мүнгөөр хангалгада һомологдохо.

Хүдөө ажахые мүнгөөр хангалгада 5684,6 миллион түхэриг бюджедээр һомологдохо байна.

РСФСР-эй арадай ажахын капитальна хүдэлмэридэ гүрэнэй зүгһөө һомологдоһон мүнгэнэй ниитэ хэмжээн 19 миллиард шахуу түхэриг болохоор тодорхойлогдоно. Эдэнэй 14,8 миллиард түхэригынь дээрэһээ сэхэ табигдаха. Энэнь байгша онойхиһоо 11,6 процентээр ехэ байна гэжэ министр саашадаа мэдээсэв.

Хүн тухайда, арад зоной аша туһа тухайда парти, правительство горитой анхаралаа хандуулна. Совет хүнүүдэй байра байдал һайжаруулга, байшан гэрнүүдые болбосон һайнаар барилга, байрын гэрнүүдтэ газ оруулалга, уһаар хангалга, һууриин тосхонуудта сэсэгүүдые, модо һөөгүүдые тарилга хадаа арад зоной байдалай материальна, соёлой хэмжээе дээшэлүүлгэтэй нягта холбоотой бүлэг хэмжээ ябуулгануудай таһаршагүй хубинь болоно. Он жэлнүүдэй үнгэрхэ тума энэ талаар мүнгэ һомололго улам үргэдэжэ, 1974 ондо 4559,2 миллион түхэриг болохо байна.

Совет арадай байдалай материальна, соёлой хэмжээе саашадань дээшэлүүлхэ тухайда Коммунис парти, Совет правительство саг үргэлжын анхарал оролдолго хандуулна гээд А. А. Бобровников тэмдэглээ. Түсэбтэ юһэдэхи табан жэлэй гурбан жэлэй турша соо социально-соёлой хэмжээ ябуулгануудта Россин Федерациин гүрэнэй бюджедэй гаргашанууд. 1970 онойхитой жэшэхэдэ, 3,7 миллиард түхэригөөр гэхэ гү, али 17,6 процентээр дээшэлхэ байна. 1974 ондо энэ талаар мүнгэ һомололго саашалаа үргэжэ, 25324,2 миллион түхэригтэ хүргэгдэхөөр хараалагдана.

Байгша ондо найман жэлэй һургуули дүүргэһэн һурагшадай 87 процентнь дунда эрдэм олгодог эдэб һургуулинуудта һуража байна. Юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудта 3414,8 миллион түхэриг мүнгэ һомолжые бюджедээр хараалагдана.

Ерэхэ жэлдэ 3378,5 мянган хүн дээдэ ба түсхай дунда һургуулинуудта һураха байна. Энэ талаар 2673 миллион түхэриг гаргашалагдаха юм.

Техническэ мэргэжэл олгодог һургуулинуудта капитальнуудые бэлдэлгэдэ 942 миллион түхэриг һомологдохо байна. 1140 мянган мэргэжэл шадабаритай хүдэлмэришэн бэлдэгдэхэ.

1974 ондо соёл-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд үргэдхэгдэжэ, эдээндэ 513,9 миллион түхэриг һомологдохоор хараалагдана.

Элүүрые хамгаалгада 5719 миллион түхэриг гаргашалагдаха байна.

Социальна хангалгада, пенси ба тэдхэмжэнүүдые түлэлгэдэ 9339,3 миллион түхэриг гаргашалагдаха гэхэ гү, али, энэ жэлэйхитэй жэшэхэдэ, 237 миллион түхэригөөр дээшэлхэ. Тэрээнһээ гадна, колхозуудай гэшүүдтэ пенси ба тэдхэмжэнүүдые түлэлгэдэ 1122 миллион түхэриг гаргашалагдаха юм.

1974 ондо ажалай ба дайнай инвалидуудай, тэжээхэ хүнөө алдаһан бүлэнэрэй пенсинүүдэй хэмжээн дээшэлүүлэгдэхэ, салин түлөөһэ багаар абадаг бүлэнэрэй үхибүүдтэ тэдхэмжэ үгтэдэг болохо байна.

Автономито республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай бюджедүүдтэ элидхэлшэ саашадаа тогтон хэлэбэ.

РСФСР-эй Верховно Советэй баталалгада табигдаһан автономито республикануудай гүрэнэй бюджедүүдэй, хизаарнуудай, областьнуудай, Москва болон Ленинград хотонуудай 1974 оной бюджедүүдэй хэмжээн 19188 миллион түхэриг болохо байна. Эдэ бюджедүүдэй шиидхэхы хубинь — 13104 миллион түхэригынь ниитэ гүрэнэй олзо оршонуудһаа орохо юм. Нютагай ажахын олзо оршоһоо орохо түлөөһэнүүд ехэ болоо. 1974 ондо иимэ түлөөһэнүүд 4563,3 миллион түхэриг болохо гэхэ гү, али бюджедэй бүхы олзо оршонуудай 23,8 процентнь болоно.

1972 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоое элидхэлшэ РСФСР-эй Верховно Советэй баталалгада табиба. Союзна бюджедһээ абтаһан мүнгэ зөөриие хараада абаад байхада, РСФСР-эй гүрэнэй бюджет олзо оршонуудые дүүргэлгээр 46722,6 миллион түхэриг болоһон гэхэ гү, али 101 процентдэ хүрэһэн, гаргашануудай талаар 46004,2 миллион түхэриг болоһон гэхэ гү, али 99,5 процентдэ хүрэһэн байна. Олзо оршонуудынь гаргашануудһаа 718,4 миллион түхэригөөр ехэ байгаа.

* * *

1974 ондо республикын арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай, РСФСР-эй 1974 оной гүрэнэй бюджет тухай, 1972 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай РСФСР-эй Верховно Советэй түсэблэлгын-бюджетнэ, һалбаринуудта хабаатай комиссинуудай, залуушуулай хэрэгүүдые эрхилдэг ба байгаали сахин хамгаалдаг комиссинуудай нэмэлтэ элидхэл түсэблэлгын-бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ, депутат **С. Н. Сабанеев** хэбэ.

Партиин Красноярска крайкомой нэгэдэхи секретарь, депутат **П. С. Федирко** элидхэлнүүд тушаа түрүүлэн үгэ хэлэхэдээ, түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы жэлэй даабаринуудые үлүүлэн дүүргэхын түлөө хизаар дотор дэлгэрһэн хүдэлөөндэ нэгэ миллион шахуу хүдэлмэришэн, хүдөөгэй ажалшан хабаадана гэжэ тэмдэглээ. Хэдэн арбаад ехэ бүлэг барилганууд, предприятинуудые бодхоохо хүдэлмэри эдэ үргэн далайсатайгаар хэгдэжэ байна. Зүүн Сибириин гол шухала районуудай нэгэндэ гүрэнэй капитальна хүдэлмэриин түсэбүүдые үлүүлэн дүүргэлгэ хангагдана.

Манай Эхэ оронoй ниислэлые жэшээтэ коммунис хото болгохые шиидэһэн москвагайхидай ажал хэрэгүүд тухай Моссоветэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, депутат **В. П. Исаев** хөөрэбэ. Ниислэл хотые бүхы дээрэнь хүгжөөхэ табан жэлэй түсэбэй бэлдэгдэһые хараада абажа, 1974 ондо Москвагай городской ажахые түгжөөхэ түсэбэй проект табигдаһан байна. Энэ түсэбэй пректын үндэһөөр ниислэл хотын барилгануудые үргэдхэхөөр, москвагайхидай ажаллаха арга боломжонуудые, ажаһуудалые, амаралтые һайжаруулхаар хараалагдана. Ниислэл хотые электрижүүлхэ, газаар хангаха хэрэгые һайжаруулха асуудалнуудта оратор мүн лэ тогтон хэлээ.

Свердловскын промышленностиин хурдан түргэн хүгжэлтэ тухай, ехэ индустрита түбэй предприятинуудта дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй үргэн дэлисэ тухай Уралай турбомоторно заводой директор, депутат **М. И. Нейумин** хэлэбэ. Мүнөө үйлэдбэриин коллективүүд 1974 оной угтамжын түсэбүүдые абан, үйлэдбэриингөө ажал хэрэгүүдые улам үргэн далайсатай болгохые шиидээ.

Мариин АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ, депутат **П. А. Алмакаев** трибунада гараба. Гүрэнэй түсэбүүдээ, социалис уялгануудаа дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ хүдэлмэришэд, колхозникууд, интеллигенци гайхамшаг амжалта, илалтануудые туйлажа байна гэжэ тэрэ хэлээ. Республикын хүдөө ажахын ажалшад ехэ амжалта туйлаһан байна. Колхоз, совхозууд элшэ хүсөөр һайса хангагдаа, эдэнэй экономико бэхижээ. Мал ажалай продукци ехээр үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ худалдаха энэ жэлэй бүхы түсэбүүд, уялганууд болзорһоо урид дүүргэгдээ.

— Үйлэдбэриин түрүүшүүлэй, үүсхэл гаргагшадай жэшээгээр Ленинград хотын, областиин ажалшад табиин үдэрэй ажалай вахтада жагсаад байна, — гэжэ КПСС-эй Ленинградай обкомой хоёрдохи секретарь, депутат **В. Н. Игнатов** хэлэбэ. — Тэрэ «Түрүүшүүлэй ажалай үндэр бүтээсэһээ — коллективүүдэй ажалай үндэр бүтээсэ тээшэ» гэһэн уряа доро үнгэржэ байна. Тус вагта манай түрэл хотодо агуу ехэ Ленинэй нэрын олгогдоһоор 50 жэлэй ойдо зорюулагдана. Москвагайхидай … шээгээр улам олон предприятинууд угтамжын ехэ түсэбүүдые абана.

Ставрополиин хизаарай «Большевик» гэжэ хони … хэбэрилгын гүрэнэй үүлтэрт… заводой директор, депутат **Д. Ф. Пушкарный**, КПСС-эй Московско обкомой секретарь, депутат **Е. И. Сизенко**, Владимирска областиин Киржачска торгон бүд нэхэдэг комбинадай нэхэгшэ, депутат **М. А. Дмитриева**, КПСС-эй Краснодарай крайкомой хоёрдохи секретарь, депутат **А. А. Хомяков**, РСФСР-эй гол мүрэнэй флодой министр, депутат **С. А. Кучкин**, Тульска областиин ажалшадай депутадуудай Советэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ, депутат **С. В. Пом…** элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаһан байна.

1973 ондо оронoй экономико бэхижүүлгэдэ шэнэ амжалтанууд туйлагдаа, совет хүнүүдэй байдал һайжараа, КПСС-эй Центральна Комитедэй, нүхэр Л. И. Брежневэй өөрынь залан… хээр бэелүүлжэ байгаа … найрамдалта программа дүүргэлгэдэ ехэ амжалтанууд туйлагдаа гэжэ … тэмдэглэбэ.

РСФСР-эй Верховно Советэй сесси декабриин 19-дэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ.

(ТАСС)

* * *

МОСКВА. (ТАСС). РСФСР-эй наймадахи зарлалай Верховно Советэй зургаадахи сесси декабриин 19-дэ Кремлиин Ехэ ордон соо хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ. 1974 ондо РСФСР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай, 1974 оной гүрэнэй бюджет тухай, РСФСР-эй 1972 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай элидхэлнүүдые депутадууд үглөөнэй заседани дээрэ зүбшэн хэлсэбэ.

КОМСОМОЛОЙ АЖАБАЙДАЛ

КОММУНИС ҮЗЭЛ БОДОЛТОЙГООР ЗАЛУУ ҮЕТЭНИИЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ

Улаан-Үдын городской комсомольско конференциһээ тэмдэглэл

Мүнөө үедэ городой комсомольско организаци 47000 гэшүүдһээ бүридэнэ. Энэ манай нилээн ехэ хүсэн болоно. Энэ хүсые зүбөөр эмхидхэжэ шадабал, хэды шэнээн ехэ хэрэгэй бүтээгдэхэ байһаниинь элирнэ. Али бүхы үйлэдбэри дээрэ ажаллажа байһан комсомолшууд болон залуушуул XXIV съездын табиһан асари ехэ зорилгонуудые дүүргэлгэдэ хубитаяа горитойгоор оруулна. Юһэдэхи табан жэлэй шиидхэхы удха шанартай гурбадахи жэлые амжалтатайгаар түгэсхэхын тулада дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ илагшадай дунда яһала олон комсомолшуудай нэрэнүүдые харанабди.

Энээнһээ уламжалан бодоходо залуу үетэниие хүмүүжүүлгын хэрэг тон шухала болоно. Тиимэһээ комсомолой организацинууд энэ талаар ямар хүдэлмэри хэр зэргээр ябуулнаб гэһэн асуудал эрхэ бэшэ гараха байна. ЛВРЗ-гэй соёлой ордон соо болоһон комсомолой городской XXXIV конференциин хүдэлмэриие ажаглан хараад, тэндэ зүбшэгдэһэн горкомой тоосоото элидхэл соо ямар юумэндэ гол анхарал хандуулагдааб тээд абажа үзэхэдэ, залуу үетэниие коммунис үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлгэдэ гол анхаралаа хандуулаа гэхэдэ алдуу болохогүй.

Ажабайдалай үргэн харгыда һаяхан гараад ябаһан залуу хүн ямар түхэл шэнжэтэйб, юун тухай бодоноб, ямар юумээр илангаяа һонирхоноб... Эдэ бүгэдэнһөө тэрэнэй ямар хүмүүжэлтэй байһаниинь элирдэг.

ВЛКСМ-эй горкомой нэгэдэхи секретарь **Валерий Тимашов** тоосоото элидхэл соогоо энэ шухала асуудалда горитой анхарал хандуулаа. Тиихэдээ горкомой, райкомуудай, комсомолой эхин организацинуудай комитедүүдэй энэ талаар ябуулһан хүдэлмэриинь тэрэ дэлгэрэнгыгээр харуулжа шадаа.

Тоосоото үе соо городой комсомольско организаци яһала үргаа. 319 эхин организацинуудта 9703 хүн комсомолдо шэнээр абтаа. Тэдэнэй 2000 гараниинь хүдэлмэришэд юм. Энэ тоо, баримтанууд залуушуулай дунда хүдэлмэриин хэр зэргээ ябуулагдажа байһыень гэршэлнэ.

Гэбэшье энэ хүдэлмэридэ дутуу дундануд олон. Жэшээлхэдэ, ВЛКСМ-эй Железнодорожно райкомой нэгэдэхи секретарь **Виктор Бойков** тоосоото элидхэл тушаа үгэ хэлэхэдээ: «Теплоприбор» заводой, хүдөөгэй нүүдэл колонныш комитедүүд комсомолдо шэнэ гэшүүдые абаха хэрэг тон муугаар эрхилнэ. 1973 ондо «Теплоприбор» заводто оройдоол хоёр хүн комсомолдо абтаа, харин эндэ залуушуул олоороо хүдэлдэг, комсомолой комитет энэ хэрэгтэ анхаралаа хандуулнагүй, союзна бэшэ залуушуулай дунда ябуулжа байһан хэмжээ ябуулганууд тухайгаа бодожо үзэнэгүй, — гэжэ мэдүүлээ.

Залуу хүдэлмэришэниие хүмүүжүүлгэ комсомолой бэелүүлхэ үүргэ. Тиимэһээ эдэ мэтын дутуу дундануд дары усадхагдаха ёһотой. Заводто хүдэлхэеэ ерэһэн залуу хүн нэн түрүүн комсомолой халуун анхаралаар хүреэлэгдэжэ, тэрэнэй саашанхи ажабайдалынь комсомолой хүдэлмэритэй, үйлэ хэрэгүүдтэй нягта холбоотон байха зэргэтэй.

ЛВРЗ-гэй слесарь, комсомол-залуушуулай бригадые даагша **Виктор Опарин** энээн тухай хэлээ. ЛРВЗ-дэ залуу хүдэлмэришэн өөрөө өөрытөөл хараад ябадаггүй. Харин тэрэниие дүй дүршэл ехэтэй хуушанай хүдэлмэришэнтэй суг хүдэлгэдэг. Тиигэжэ шэлэһэн мэргэжэлэйнгээ «нюусануудые» шудалдаг. Энээнэй аша туһатай байһаниинь эли.

Залуушуулые ниитын хэрэгтэ хабаадуулхын тулада ЛВРЗ-дэ горитой юумэн хэгдэдэг юм. Залуу хүдэлмэришэдэй хуулиин напанда хүрэһэндэнь зорюулагдаһан үдэшэнүүд заншалта болонхой. Мүн залуушуулай «Романтик» гэжэ клуб энэ талаар ехэ үүргэ дүүргэдэг.

Дайшалхы комсомольско дружина мүн лэ хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэри эрхилнэ. Тэрэнэй бүридэлдэ 40 хүн ородог юм. Хоёрынь партиин гэшүүд, бэшэниинь комсомолшууд. Эмхидхэгдэһээр оройдоол гурбан жэл болоошье һаа, хэһэн хүдэлмэриинь үрэ дүнгүүд ехэ.

ЛВРЗ-гэй жэшээгээр промышленна ондоошье предприятинуудай, эмхи зургаануудай комсомолой организацинуд нимэ дружинануудые эмхидхээ һаань һайн һэн. Юуб гэхэдэ, город соо ушардаг хуулида харша ябадалнуудай эхэнхи хубинь залуушуулда тудана ха юм.

Прибор бүтээдэг, авиационно, «Теплоприбор», «Электромашина» заводуудта энэ хэрэг эмхидхэхэ арга боломжонууд бии гээшэл. Тиимэһээ шэнээр һунгагдаһан горком энээндэ анхаралаа хандуулха бэзэ гэжэ һанагдана.

Залуу үетэниие коммунис үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ һайн эмхидхэлтэй социалис мүрысөөн ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотой гэжэ Валерий Тимашов элидхэл соогоо тэмдэглээ.

1972 оной декабрь соо городой промышленна предприятинуудта, институт, техникумуудта «Габшагай ажал болон һуралсалаар юһэдэхи табан жэлэй шиидхэхы жэлые түгэсхэе!» гэһэн уряа доро бүхэсоюзна Ленинскэ шалгалта боложо үнгэрөө һэн. Тиихэдэ 1972 оной дүнгүүд гаргагдаһан, 1973 ондо бэелүүлэгдэхэ социалис уялганууд баталагдаһан юм. Мүн комсомолец бүхэн өөр өөрын комплексно түсэб табинхай.

Мүнөө үедэ 15000 комсомолшууд промышленна предприятинуудта, барилга дээрэ, транспортдо ажаллана. Тэдэнэй 9900 шахуунь коммунис ажалай ударник гэһэн нэрэ зэргэтэй. Эдэнэй хододоо түрүү зэргэдэ ябадаг, эдэбхи үүсхэлээрээ илгардаг. Жэшээлхэдэ, «Теплоприбор» заводой слесарь Алексей Плюснин «Шиидхэхы жэлэй даабариие — юһэн һара соо» гэһэн уряа гаргажа, түсэбтэ даабаряа болзорһоо урид дүүргэв. «Электромашина» заводой хүдэлмэришэн Людмила Черепова жэлэйнгээ даабариие 8 һара соо дүүргэд, 1974 оной тоосоондо оронхой. Иимэ жэшээнүүд олон. Тиимэһээ социалис мүрысөөнэй хэды шэнээн ехэ хүмүүжүүлхы хүсэтэй байһаниинь эндэ элирнэ бшуу.

Гэбэшье зарим организацинуудта энэ хэрэг тон һулаар табигданхай. ГАП-3, СМП-397, ПАП-1, валенка дарадаг фабрикада, С. М. Кировэй нэрэмжэтэ заводто комсомолшуудай дунда мүрысөөн һулаар ябуулагдана. Комсомолшууд хубиин комплексно түсэб абаадүй байһаар. Теэд социалис мүрысөөнэй гуримай тодо һайнаар баталагдаагүй хада юун хэрэг бүтэхэб даа.

Авиазаводой ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь **Виталий Колесников** социалис мүрысөөнэй эмхидхэл тушаа яһала анхармаар хөөрөө.

Энэ завод дүрбэн кварталай туршада город соогоо нэгэдэхи һуурида ябана. Иимэ амжалта хайшан гэжэ туйлаһан тухайгаа В. Колесников хөөрэжэ үгөө. 1972 оной эхиндэ заводой комсомолой эдэбхитэд сугларжа, социалис мүрысөөнэй эмхидхэл тухай асуудал зүбшэн хэлсээ һэн. Тиихэдэ социалис мүрысөөнэй шэнэ гуримууд баталагдаа. Мүн организациингаа эмхидхэл тухай дэлгэрэнгыгээр 1973 оной хабар хөөрэлдэжэ, городой промышленна предприятинуудай хоорондохи социалис мүрысөөндэ хам оролсоһон байна. Хэрбээ 1972 ондо комсомольско 71 бүлэг, комсомол-залуушуулай 19 бригада байгаа һаа, 1973 ондо 114 бүлэг, комсомол-залуушуулай 80 бригада бии болгогдоод байна.

Мүрысөөнэй дүнгүүдые долоон хоног бүхэндэ соглсожо байхада һайн. Зарим цехүүдтэ үдэр бүхэндэшье гаргагдадаг болонхой. Энээнэй аша туһань юун дээрэһээ элирнэб? Һара, квартал болоод дүнгүүдые гаргахада мүрысөөнэй эршэ һуларна, һонирхолгүй болоно бшуу. Харин долоон хоног бүхэндэ, үдэр бүхэндэ мүрысөөнэй ябасые элирүүлжэ байхада хүн бүхэн хэр ябаһанаа харaха, ойлгохо, үшөө һайнаар хүдэлхые эрмэлзэхэ байһа юм.

Манай город соо 22000 хүн институт, техникум, училищинуудта һурадаг. Эдэнэрэй диилэнхи олонхинь залуу үетэн. Тиимэһээ ерээдүйн залуу мэргэжэлтэдые хүмүүжүүлгэ горкомой ябуулдаг хүдэлмэридэ мүн лэ гол һуури эзэлнэ.

Институт, техникумүүдэй комсомолой организацинууд нэн түрүүн һайн һуралсалай түлөө тэмсэхэ зорилготой. Һүүлэй үедэ «хоёр» гэһэн сэгнэлтэгүйгөөр гарадаг академическа группанууд улам олошорно. 1972—1973 оной һуралсалай жэлдэ 115 иимэ группанууд городоймнай дүрбэн институтда байгаа. Гэбэшье институтуудые бүхы дээрэнь абахада һуралсалынь үшөөл бирагүй байһаар. Жэшээлхэдэ, багшанарай институтда бүхы студентнэрэй 93,6 процентэнь, хүдөө ажахын институтда — 94 процентэнь «хоёр» гэһэн сэгнэлтэгүйгөөр һурадаг байна. Харин 6—7 процентэнь муу сэгнэлтэ абадаг болоно бшуу.

Энэнь юун дээрэһээ болоно гээшэб? Нэн түрүүн зарим студентнэрэй журамынь муу, хэшээлнүүдээ хаяна, номоо муугаар үзэнэ гэжэ Валерий Тимашов хэлээд, багшанарай институтда 1972—1973 оной һуралсалай жэлдэ 31018 час, технологическа институтда 26220 час хэшээлэй саг хаягдаһан байна гэхэдэнь, ондоо баримта хэрэггүй болошоно. Семестр соо студент бүхэн 7,1 час (ВСТИ) хаяжа ябаха болоо һаа, яагаад һайнаар һуралтайб? Энээн дээрэһээ бодоходо, комсомолой комитедүүдэй һуралсалай секторнууд хүдэлмэриеэ үшөөл һулаар ябуулна.

Студентнэрэй научно-практическа конференцинүүдэй хүмүүжүүлхы ехэ үүргэтэй байһан тухай БГПИ-гэй ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь **Светлана Бадмаева** хэлээ. Хэрбээ студентнэрэй эрдэм наукада дуратай, тэрээгээр һонирходог байгаа хадань, энэ эрмэлзэлыень саашань хүгжөөхэ гээшэ тон шухала болоно. Эрдэм шэнжэлэлгэдэ хабаатай нарин нягта хүдэлмэри студентые ном үзүүлжэ һургана, журамыень һайжаруулна. Харин городской научно-практическа конференцинүүд хоёр жэл соо нэгэл дахин болодог байна. Эмхидхэгдэхэдээшье мүртэй туһа асарнагүй.

Энээн дээрэһээ бодоходо горком, райкомууд СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай туһаламжаар районно, городской студентнэрэй научно-практическа конференцинүүдые саг үргэлжэ эмхидхэл һайнтайгаар үнгэргэжэ байгаа һаань һайн һэн.

Мүн студентнэрэй ажабайдал тухай нэгэдэхи педучилищиин комсомолой организациин секретарь **Екатерина Изосимова** дэлгэрэнгыгээр тогтоо.

Студентнэрэй олонхинь хамтын байрада байдаг, столовонуудта хооллодог. Энэ талаар горитой дутуу дундануд бии. Жэшээлхэдэ, нэгэдэхи педучилищиин столоводо эдеэ хоол муугаар буйлуулагдана, шанагдана. Олон ушарта мяханиинь гутанхай байдаг. 1972 оной октябрь соо аяар 15 хүн муу эдеэнһээ боложо үбшэлөө һэн. Мүн хамтын байранууд тон муугаар заһабарилагдана.

Энээн дээрэһээ бодоходо студентнэрэй советүүдэй нэрэ хүндыень дээшэлүүлхэ ёһотойбди. Энэ органой студентнэрэй столовонуудай, хамтын байрануудай бодото эзэн болоо хада иимэ аягүй юумэнүүд үзэгдэхэгүй байгаа. Тиимэһээ институт, техникум, училищинуудай комсомолой комитедүүд энээндэ анхаралаа хандуулжа ударидахы үүргэеэ һайнаар дүүргэхэ ёһотой гэжэ тобшолол хэмээр.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаһан делегадууд, үнэндөө, политическэ һуралсал тушаа оройдоо хэлэнгүй гараа гэхэ гү, али ябуул дайраад лэ үнгэрһэн байна. Мүн спортивна хүдэлмэри тухай мүртэй, анхармаар хөөрэлдөөн болоогүйнь харамтай.

Манай республикын комсомолой тон томо организациин конференци боложо дүүрэбэ. Тобшолол болгон хэлэхэдээ, залуу үетэниие коммунис үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ хэрэг жэл ерэхэ бүри һайжаржа байна. Энэ ургалтын хажуугаар ушардаг бэрхэшээлнүүд, дутуу дундануд дабагдаха зэргэтэй.

Конференциин хүдэлмэридэ КПСС-эй горкомой секретарьнар **А. М. Беляков, С. В. Ангапов,** ажалшадай депутадуудай городской Советэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **В. П. Убеев,** ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **В. Д. Раднаев,** ВЛКСМ-эй ЦК-гай түлөөлэгшэ **Ш. Х. Бабаев** гэгшэд хабаадалсаба.

Конференциин һүүлдэ болоһон эмхидхэлэй пленум дээрэ ВЛКСМ-эй горкомой нэгэдэхи секретаряар **В. Тимашов,** секретарьнар **Л. Хардаева, В. Упханов** гэгшэд һунгагдаба.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: конференциин забһарлалай үедэ. Зүүн гарһаа: А. Ровенский — электро-заһабарилгын заводой электрик, Г. Галсанова, — хүдөө ажахын институтдай комсомолой комитедэй секретарь, В. Бычков, — ЛВРЗ-гэй слесарь, М. Софьина — горпищеторгын комсомолой организациин секретарь, В. Пестерев — хүдөөгэй нүүдэл колонныш шофер.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ
фото-зураг.

НАЙДАМТАЙ ТУҺАЛАГШАД

Аймагай «Сельхозтехника» нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэд жэлһээ жэлдэ колхоз болон совхозуудта ехэ хүдэлмэри хэдэг, үйлэдбэридэнь горитой нүлөөлдэг боложо байнхай. Энэ жэлдэ Зэдын аймагай «Сельхозтехника» нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэд 500 мянга гаран түхэригэй ажал хээ.

Эдэбхи үүсхэлтэй механизатор М. Аюшеевэй хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдамал отрядай хүдэлмэрилэгшэд түсэбөө 7800 түхэригөөр үлүүлжэ, отделени дотороо эрхимлээ. Эдэнэр аймагай ажахынуудта тарялан, сабшалангаа үрэжүүлхэдэнь туһална. Намарһаа хойшо эдэ механизаторнууд 8 мянган тонно наг шэбхэ зөөхэ түсэбтэй байбал, тэрэнээ 11.200 гаран тоннодо хүргөө. 980 гектар шэнэ газар ашаглаһан, ургасын хоротониие (зумбараа) усадхаха хүдэлмэри 1070 гектар дээрэ хэгдээ.

Тус отрядай механизаторнууд зундаа үбһэ хуряаха хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Жэшээнь, эдэнэр байгша ондо «Коммунизм» колхоздо 5300 центнер үбһэ бэлэдхэжэ үгөө һэн. Мүн энэ отрядай хүсөөр олонхи ажахынуудта тарялан дээрэһээ һөөг бургааһан абтажа хаягдаһан, һолоомон ябталагдаһан, малай үбэлжөөнүүдтэ зеленко зөөгдэһэн байха юм. Эдэ үдэрнүүдтэ тус отрядайхид XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо, «Октябрьский» совхоздо наг шэбхэ обоолоод, тэрэнээ тарялан, сабшалан дээрэ зөөжэ захалан хай. Бүхыдөө 7000 тонно шэбхэ зөөгдэхөөр хараалагдана.

Энэ отрядай трактористнууд В. Р. Гомбоев, Д. Ю. Базаров, бульдозер дээрэ хүдэлдэг М. Т. Аксенов гэгшэд коллектив дотороо шалгаранхай.

Тэрэшэлэн техникэ заһабарилдаг мастерскойн коллектив түсэб, даабаряа ходо үлүүлэн дүүргэжэ, магтаалда хүрт… Эдэнэр аймагай ажахынуу… 26 автомашина, 25 ком… 10 трактор, 36 мотоор заһ… рилаад байнхай. Энэ хүдэл… ридэ эрхимлэгшэдэй … Л. Н. Сабашникова, … Таракановский, Н. А. Яки… Ф. К. Зайцев, Б. Р. Пр… гэгшэд оролдоно.

Мүн эндэхи «Сельхозтех…ка» нэгэдэлэй магазинай … дэлмэрилэгшэд (даагшань … Гаськов) эбтэй зег… ажаллана. Гансахан энэ … үнгэрһэн 11 һарада эд… миллион гаран түхэригэй … никэ болон запчастьну… худалдажа, түсэбөө … үлүүлһэн байна. Найм… шад Ульяна Шестакова, … эния Смолина, ашаа … Владимир Дашиев, бү… Вера Вершинина болон … эд хэрэглэгшэдэй баяр … ланда хүртэдэг.

Энэ нэгэдэлэй бари… шье бусадһаа гээгдэнэгүй. … нэр жэл бүри хэдэн гэ… лэдбэриин барилгануудые … тээдэг. Барилгашад … Гребенщиков, Н. К. … гэгшэдэй аша габьяа ехэ.

Теэд аймагай «Сель… ника» нэгэдэлэй хүд… бүхыдөө һайнаар ябуул… гэхын аргагүй. Илангаяа … лай фермэнүүдэй ажал … хүдэлмэри оньһожор… тэндэ тодхогдоһон түхеэ… нүүдые һаадгүйгөөр хүд… талаар ехэ дутагдалтай, … бүри энэ түсэбөө дүүр… Эндэ отделениин хүтэлб… шэдэй анхарал багаар … һанһаа, элдэб хэрэгса… дутамагһаа нимэ ушар … доно гэжэ сэхэ хэлэхэ … тэй.

Тиигэбэшье отделени… дэлмэрилэгшэд шиидхэ… лэйнгээ түсэб, дааба… бүхы талаарнь дүүргэхэ … лэнтэй.

В. БАШАРО…

Тимлюйн цементын за…дой коллектив һайн ша…тай продукци бүри ех… гаргадаг болохо гэһэн … зорилготойгоор хүдэл… Шэнэ онол арга, … техникэ улам ехээр … лэнэ. Байгша оной эх… шулуу галдадаг гурба… шэнгүүдые заһаба… эхилһэн юм. Һайнаар заһа… рилагдаһан пэшэнгүүд … тээсэ ехэтэйгээр ашагл… на. Цемент бүри ехээ… лэдбэрилэгдэдэг болоо. Б… ша оной эрба нэгэн һ… даабари 4200 тонноор … лэн дүүргэгдэһэн юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: цем… галдадаг 3-дахи пэшэ… заһабарилагдажа байха… гагдана.

Политинформатор, агитаторнуудта туһаламжа

ЭБ НАЙРАМДАЛ—ОЛОН ТҮМЭНЭЙ ХЭРЭГ

Эб найрамдалда дуратай үсэнүүдэй бүхэдэлхэйн конрессэй шиидхэбэринүүдые лхэйн олониитэ сэдьхэлээ нангяар угтаһан байна э конгресстэ хабаадагшад мбэрсэг дэлхэй дээрэ бата ий эб найрамдал тогтоон түлөө эрмэлзэл ороляогоёо, хүсэ шадалаа нэдхэе гэжэ бүхы арадуудта идаа. Бүхы дэлхэйн ара удай зүгһөө тус конгресс асхоорондын аюулгүй бай. хангаха, гүрэнүүдэй оронд оо нягта харилсаа лбоо байгуулха хэрэгые дэһэлэн, амгалан ёһоо ргэ оршохо ёһо гуримуу бодотоор бэелүүлхэ итэ бүхы гүрэнүүдэй авительствануудай, партиудай урда табиба. Тиихэ буу зэбсэг яаралтайгаа дэхэ ябадалые хизаарла, арадуудта харша ээ туримхэй ябуулгануудаа юулха, буу зэбсэг бүтээ гаргашалагдадаг мүнгэ рние социальна хэрэгүү шиидхэлгэдэ зорюул гэхэ мэтэ асуудалнууд шолуулагдангүй шиидхэгэ ёһотой гэжэ Бүхэдэли конгресстэ хабаадагша идхээ. Советскэ Союзай оммунис партиин, Совет правительствын түйлай ажал ябуулгын ашаар үлэй үедэ дэлхэй дээрэхи ахардуу шанга байдал һужа, эб найрамдалда дуай хүсэнүүд империалис рхэг түримхэй политика шанга харюу үгэжэ ша за байна гээд Бүхэдэлхэйн нгрессэй шиидхэбэри соо эгдэнэ, мүн делегадууд хэлэхэдээшье тэмдэглэ н байна. КПСС-эй ЦК-гай неральна секретарь Л. И. режневэй тус конгресс рэ хэлэһэн үгые конгресс хабаадагшад, мүн бүхы лхэйн түрүү үзэлтэ оло итэ халуунаар угтаһан йна. Нүхэр Л. И. Брежнев хэлэхэдээ, мүнөө үеын асхоорондын байдалые тодоор харуулжа, эб рамдал бүхы дэлхэйн эрэ хангаха талаар Советскэ Союзай бэелүүлдэг ленинскэ политикын илалтада. этигэнхэй байһанииe элирхэйлээ.

«Дэлхэйн шэнэ дайнда эсэргүү бата бэхи эб найрамдалай уласхоорондын аюулгүй байдалай түлөө үсэд нэтэрүү, удаан сагай тэмсэл һүүлэй жэлнүүдтэ горитой амжалтануудаа тэмдэглэгдээ», — гэжэ Л. И. Брежнев үгэ хэлэхэдээ заан байна.

КПСС-эй XXIV съездын батаһан эб найрамдалай программа бэелүүлхэ талаар КПСС-эй бэелүүлдэг уласхоорондын политика гүрэнүүдэй хоорондоо амгалан тайбанаар зэргэ оршохо ёһо гуримуудые үндэрөөр сэгнэхэ арга олгоо.

Жэшээлхэдэ, һүүлэй үедэ социалис гүрэнүүд Баруун Европын оронуудтай харилсаа холбоогоо үргэдхөө. Нэн түрүүн Франциин хүтэлбэрилэгшэд бодото байдалые ойлгожо, зүб политика баримталжа эхилээ. Совет-франциуз харилсаа холбоон Европодохи байдалые һайжаруулха арга нүхэсэл олгожо, «хүйтэн дайнһаа» холодохо, Европо түби дээрэхи шахардуу шанга байдалые пулаһуулха үндэһэ һуури табяа. Гэхэтэй хамта, ФРГ-гэй политическэ ажабайдалда дэлхэйн түүхэдэ ехэ удха шанартай хубилалтанууд болоһон байна. Эндэ зүб политика баримталдаг хүсэнүүд илажа, харата муухай политика баримталагшад сухарял һэн. ФРГ-гэй зүгһөө Советскэ Союзтай, Польшотой, ГДР-тэй батаһан хэлсээнүүд энэ политикын үрэ дүн гээшэ. Мүнөө тогтоһон гүрэнэй хилые хубилгахагүй, уласхоорондын асуудалнуудые шиидхэхэдээ, хүсэ хэрэглэлгэһээ арсаха гэхэ мэтэ уялганууд энэ хэлсээн дотор баталагдаа һэн. Дэлхэйн хоёр дайнай эхилһэн түби дээрэ уласхоорондын байдал иигэжэ һуларжа эхилээ. Энээнэй үндэһөөр, 35 ороной түлөөлэгшэдэй ниитэ европын зүблөөн зарлагдаха аргатай болоһон бэлэй. Хельсинкидэ энэ зүблөөнэй түрүүшын шата байгша оной июль һарада дабагдаа. Сентябрь һарада тэрэ зүблөөн үргэлжэлэгдөө һэн. Ниитэ европын зүблөөнэй гурбадахи шатые «гүрэнэй толгойлогшонорой хэмжээндэ», ямаршье һаадгүйгөөр зарлаха хэрэгтэй гэжэ социалис гүрэнүүд дурадхана.

Һүүлшын хоёр жэлэй туршада Советскэ Союзай Америкын Холбоото Штадуудай хоорондохи харилсаа холбоон үргэдөө. 1972 оной май һараһаа хойшо правительстванууд хоорондын 20 гаран хэлсээн баталагдаа. Тиигэжэ хоёр талада ашаг үрэтэй харилсаанай үндэһэ һуури табигдаа.

Вьетнамда дайе болюулһан ушар бүхы дэлхэй дээрэ удха шанартай үйлэ хэрэг болоо. Энэнь баатар вьетнам арадай илалта, эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдэй илалта мүн. Вьетнам арадай үнэн зүбтэй тэмсэлые социалис оронууд хододоо дэмжэжэ байгаа, мүнөөшье дэмжэжэ, туһалжа байһаар. Ушар тиимэһээ энэнь социалис оронуудай интернациональна политикын илалта гээшэ.

Инди, Пакистан, Бангладеш гурбанай хоорондо зохид тааруу харилсаанай тогтоһые эб найрамдалда дуратай хүсэнүүд бүхы дэлхэй дээрэ һайшаагаа.

Дайнай аюулые сараха, буу зэбсэг яаралтай түргэнөөр бэлдэхэ ябадалые хизаарлаха, ондо ондоо социальна байгуулалтатай гүрэнүүдэй толгойлогшонорой уулзалга, уласхоорондын удха шанартай шухала хэлсээнүүдые баталха талаар элдэб хэмжээ ябуулганууд уласхоорондын шахардуу шанга байдалай һуларһые гэршэлнэ бшуу.

Зүгөөр аюулта дайн, элдэб янзын хёмороон уласхоорондын байдалһаа үшөөл зайсуулагдаагүй байна гээд тэмдэглэхэ ёһотой байнабди.

Мүнөө дэлхэйн арадуудта эсэргүү ябуулганууд эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй зүгһөө харюу сохилто абадаг болоод байна. Гүрэнэй болон олониитын хүсэнүүд ээрхэг түримхэйшүүлэй «амыень» татаха талаар түйлай эдэбхитэйгээр оролсоно. Дүтын Зүүн зүгтэ һаяхан болоһон дайн энээниие эли тодоор гэршэлбэ. Юрэнхыдөө, дэлхэй дээрэ социализмын, эб найрамдалай, дэбжэлтын хүсэнүүдэй аша туһада бүхы эб найрамдалай хүсэнүүд зорюулагдажа байна гэхэдэ алдуу болохогүй. Социалис оронуудай хоорондохи нягта харилсаа холбоон, хүгжэлтын замда гараһан Ази, Африкын, Латиин Америкын оронуудай бэелүүлдэг политика, эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүд мүнөө гурбадахи дэлхэйн дайе болюулха талаар тон ехэ хүсэн болоод байна бшуу. Гэхэтэй хамта, эб найрамдалай түлөө тэмсэл национальна сүлөөрэлгын тэмсэлтэй нягта холбоотой.

Уласхоорондын империализмын, сионизмын хүсэнүүдээр дэмжэгдэдэг Израилиин сэрэгэйхид һүүлэй 25 жэлэй туршада Египет болон Сиридэ дүрбэ дахин харата добтолго хэһэн байна. Байгша оной октябрь һара соо Дүтын Зүүн зүгтэ болоһон дайн араб арадуудта, Израилиин арадта ехэ хохидол ушаруулаа. Египедэй сэрэгүүд эрэлхэг зоримгойгоор тэмсэжэ, дайсанда шанга харюу үгөө.

Дүтын Зүүн зүгтэ болоһон дайнай гол шалтагаан юуб гэхэдэ, Израиль араб оронуудай газар дайдые эзэмдэн абаад, тэдэнэй хуулита эрхые хараада абаха дурагүй байна ха юм. Советскэ Союз эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэдэг араб арадай талые баримталдаг, политическэ ба экономическэ туһаламжа үзүүлдэг байна. Израилиин хүсөөрөө эзэмдэн абаһан газар дайда араб гүрэнүүдтэ бусаагдаха ёһотой, палестинын арадта эрхэ сүлөө олгохо гэһэн эрилтэ табидаг байна.

Советскэ Союз Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал һайжаруулхын түлөө ООН-ой Аюулгүйн Соведэй 1967 оной ноябриин 22-ой резолюци дүүргүүлхын түлөө тэмсэнэ. Сэрэгэй хүсөөр дайлан абаһан газараа Израиль бусааха ёһотой гэжэ энэ резолюци соонь хэлэгдэдэг. ООН-ой Аюулгүйн Соведэй байгша оной октябриин 22-то баталан абаһан резолюци тухай хэлэлтэй. Тус резолюциин ёһоор Дүтын Зүүн зүгтэ бата бэхи эб найрамдал байгуулхын түлөө хоёр талын хэлсээнүүд хэгдэхэ ёһотой. Аюулгүйн Соведэй энэ резолюци Израилиин талаһаа дүүргэгдэнэгүй.

Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалай хэдышье орёо байбал, дэлхэйн энэ районду бата бэхи эб найрамдал тогтоохо арга боломжонууд бии. Юундэб гэхэдэ, дэлхэйн бүхы түрүү үзэл бодолто хүнүүд эндэ эб найрамдал хангаха зам заажа үгөөд байна бшуу.

Мүнөө үеын уласхоорондын байдалда юун түйлай ехэ удха шанартайб гэхэдэ, дайн ба эб найрамдал тухай асуудал шиидхэлгэдэ олон түмэн арадууд, элдэб янзын организацинууд, политическэ партинууд хабаадалсана. Яахадааб гэхэдэ, ядерна буу зэбсэг гурбадахи дэлхэйн дайнда хэрэглэхэ болоо һаань, хүн түрэлтэндэ хорото муухай ехэ аюул болохо байна.

Эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй бүхэдэлхэйн конгресс энэ хүдэлөөе элеэр гэршэлжэ үгэбэ. Эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ нилээд ехэ амжалта түйлагдаа. Гэбэшье дайсадай олон тоото добтолгодо харюу үгэхөөр бэлэн байха ёһотойбди.

А. ТЫХЕШКИН,
Буряадай хүдөө ажахын институдай философиин кафедрын ахалагша багша.

Таллин хотын «Тульяк» кафегэй пальмын зал соо хабар, зун, намаршье ороходо, элдэб янзын ургамалнууд хүн зоной дура татадаг. Саад соо ургуулагдадаг ургамалнуудай выставкэ эндэ ходо үнгэргэгдэжэ байдаг. Үбэлдөө зунайнь кафенүүдэй хаагдахада, «Тульяк» зуу гаран хүниие багтааха нэгэ заал болгогдодог. Надхама ногоон ургамалнуудай дунда кофи уужа һууха аятай даа. 40-өөд сортын ургамалнууд эндэ бии юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Тульяк» кафегэй пальмын зал соо.
ТАСС-ай фотохронико.

ТАНИИЕ ЯМАРААР ХАНГАНАБ

Малшадай захилаар

Октябрь һарада болоһон аймагай Соведэй сесси ажалшадай һуудал байдалай эрилтэнүүдые эрхим һайнаар хангадаг болохо тухай асуудал зүбшэн хэлсэхэдээ, манай комбинадай хүдэлмэриин дутуу дундануудые онсоорзаагаа һэн. Манай комбинат холын фермэ, отара, гүүртэ дээгүүр ажаллажа байһан малшадые муугаар хангадаг байгаа гэжэ шүүмжэлэгдэһэн байна.

Энэ ажаглалтые манай комбинадай дирекци хараадаа абажа, ГАЗ-63 түхэлэй автомашиные тусгаар түхеэрээд, үбэлэй үедэ фермэ, гүүртэ, отараар ябахыень табяа һэн. Жолоошоноор дүршэлтэй, оролдосотой нүхэр А. В. Подобахин томилогдоо.

Нүхэр Подобахин Георгиевска совхозоор ябажа мүнөө ерээд, удаадахи замдаа түхеэржэ байна. Тэрээнтэй хубсаһа эсхэгшэ, парикмахер, дархан ябалсадаг. Георгиевска совхозой фермэ, отара, гүртэнүүд дээрэ ажаллажа ябаһан хүнүүдһээ тэдэ хубсаһанай, элдэб бүдүүдэй захил абаа, урданайнь захилнуудые тараагаа, гэр байрадань хэрэгтэй заһабари бэелүүлээ.

Гадна үшөө нэгэ машина химиин аргаар хубсаһа угааха хэрэгтэ табигданхай. Жолоошониинь малшадһаа муухай хубсаһыень суглуулаад, Хоридохи пунктдаа тушаана. Хубсаһаниинь тэрэ пунктһаа Улаан-Үдэ эльгээгдэжэ сэбэрлүүлэгдээд, һөөргөө тараагдадаг.

Иигэжэ манай комбинадай хүдэлмэрилэгшэд ниитын мал харууһалжа ябаһан хүн зоной ажаһуудалай эрилтэнүүдые эрхим һайнаар хангахын түлөө саашадаашье оролдохо.

С. ВАРФОЛОМЕЕВ,
Хоринн хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха комбинадай директор.

«НЕПТУНАЙ ХАНИ»

Уһан доро ородог хуяг-түхеэрэлгэ бэедээ углаад байнаб гэжэ һанаад үзэгты даа. Резин брезентээр оёгдоһон хүндэ «самса» бэеынтнай хүдэлсые бариха. Тархи дээрэтнай—металлаар бүтээгдэһэн шлем. Мүнөө байгаали руу танай шэртэхэ сонхо халааһандаа хэдэг түхэреэн гэрэлһээ ехэ бэшэ. Хүлдэтнай туулган гуталнуудые углажархиха. Мүр дээрэтнай ашаа ашаһан байха. Резин сорго, телефон үшөө дахин шалгана... Яба! Тиин гэнтэ хэдэн тээһээтнай ногообтор үнгэтэй уһан хүреэлжэ, хэдэн тээшээ загаһад сасаран гүйлдэшэхэ. Нялсагар замагаар ургашаһан судны оёор хажуудань харагдаха... Уһан дорохи хүдэлмэри эхилбэ.

ГУШААД ЖЭЛЭЙ турша соо Николай Бориков водолазаар хүдэлнэ. Тахяагай сэхэ оймоод гарадаг бишыхан голтой үргэн талада ородой нэгэ тосхондо тэрэ өөдөө болоһон байгаа. Ухибүүхэн ябахадаа, тэрэниие харайжа гарагша бэлэй. Энээн дээрэһээ тэрэниие ехэ уһан өөр тээшээ татадаг байгаа ха.

«Ехэ уһые» дабан гаталаа. Ленинградһаа Таллин хүрэтэр Балтиин далайе, Ладожско, Онежскэ нуурнуудые, Нева болон тэрэнэй бүхы һалаануудые Николай Бориков шэнжэлэн үзэһэн байна. Хүсэтэй түргэн урадхалһаа ямар шулуунай саана хоргодоходо һайн бэ, хаана ямар замаг ушархаб гэжэ тэрэ хуу мэдэхэ. Бориков Ленинградай уһан замай портын эгээл дүй дүршэлтэй, үндэр мэргэжэл шадабаритай водолазуудай нэгэниинь юм.

Николай Бориков—сэбэр һайхан хүн. Бага зэргэ бууралтажа ябаһан хара үһэтэй, үндэр бэетэй, үнинэй моряагай гэшхэдэлтэй, энеэхэдээ ехэл хүхюун дорюун. Тэрэниие пенсионер гэжэ хэлэхэгүйш. Мүнөөнэй хуулиин ёһоор, ямар нэгэн тон хүндэ гү, али бэедэ илангаяа харша ажал хэһэн хүн болзорһоо урид пенсидэ гарадаг юм. Харин Бориковой бэень энхэ элүүр. Уһан доро хүдэлхэ эрмэлзэл хүсэниинь буураагүй. Тиимэһээ Бориков «Тенгиз» гэжэ уһан доро хүдэлмэрилдэг багахан суднаархидые хүтэлбэрилдэг юм. Энэнь уһан дээрэ «түр зуура туһа хүргэдэг» албан гээшэ.

Түхэреэн сүүдхэдээ суднын радиостанци таһалгаряагүй хүдэлдэг шуу. «Тенгиз» аюулда ороһон суднада ямаршье сагта туһа хүргэхөөр бэлэн. Туһа хүргэхэ сагай болоо һаа, водолазууд судны корпусые шэнжэлэн хараха гү, али заһабарилга хэдэг байна. Эршэгэнүүрыень һэлгэжэ, гагнаадаһыень дахин шэрээхэ.

...«Волго-Балт 103» гэжэ ашаанай теплоход аюулда орооб гэһэн тэмдэг үгэбэ. Тэрэ нариихан годирхой тохойдо харгыгаа алдажа, шулуун дээрэ һуушаһан байгаа. Машинын таһаг руу уһан оробо.

— Тиихэдэнь Бориковые командатайнь эльгээгээ һэмди. Эдэнэр теплоходой сүмэрхэдэ, брезентээр халааһа хэжэ наагаад, һүүлээрнь тэрэниие гагнан бүтүүлһэн байна. Бориковые эльгээхэдээ, бүхы юумэн найдамтайгаар бүтэхэ гэжэ һанаа амар байхаш,—гээд Ленинградай уһан замай начальник Владимир Матросов хөөрэнэ.

Энэ уһан замай порт зарим нэгэ далайнхиһаашье ехэ. Хэдэн зуугаад километр уһан зам тэрэнэй мэдэлдэ ороно ха юм. Нэгэ үдэрэй турша соо хэдэн арбаад судна угтажа абана. Эдэнэр модо, арбуз, машина, барилгын материалнуудые, дабһа шэрэнэ. Энээнһээ гадна, Ленинград үшөө наян табан багахан гол болон каналтай. Тэдэнэй олонхёорнь пароходууд ябадаг. Бориковой болон тэрэнэй нүхэдэй хүдэлмэринь барагдашагүй. Эдэнэр түхэреэн сүүдхэлээ «дайшалхы бэлэн» байдаг. Водолазуудай урда орёо зорилгонууд тохёолдожол байдаг гээшэ. Харин Бориков хэзээдэшье мэгдэжэ, тээлмэрдэжэ байдаггүй. Тэрэ бүхы юумэ гайхалтай амгалаанаар, этигэл найдамтайгаар бүтээдэг. Хүшэр хүндэ, сүлөө тухагүй ажалые «юрын хүдэлмэри» гэжэ урдын водолаз тоолоно.

Бориковой уһан дорохи албанда һанаа зобоомо аймшагтай үдэрнүүд тохёолдоһон юм. Агууехэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай жэлнүүдтэ фашис сэрэгүүдэй Ленинградые юһэн зуун үдэрэй турша соо бүһэлөөд, бүхы харгынуудые таһалан орёогоод байхадань, Бориков уһан доро ородог костюмаа тайлаашьегүй шахуу гэжэ хэлэхэдэ болохо. Юрэнхыдөө тэрэ сүүдхэдээ арба нэгэн часай турша соо уһан доро хүдэлэгшэ һэн. Эгээл тэрэ үедэ Ладожско нуураар гараһан ажамидаралай гансахан харгы замаар дайсадта бүһэлэгдэһэн хото город эдеэ хоол абадаг һэн. Эндэ Бориковой ажалай хубита ехэ. Водолазууд нуурай оёороор кабель татаһан байгаа.

Удаань тэрэ Кронштадтда алба хэбэ. Шархатаа. Аргалуулжа һайн болоод, Петрокрепость ерээ һэн. Дайсанай бүһэлүүрые совет танкнуудай һэтэ сохин гараха понтон хүүргэнүүдые эндэ барилсаба. Дайнай һүүлээр, фашис Германиие илаһанай һүүлээр, үдхэн минэтэ Балтиин далайн уһа руу орожо, эдэниие аюулгүй болгоһон юм. Иигэжэ амгалан байдалай суднануудай тамарха харгы зам сэбэрлэһэн...

... «Тенгизэй» бишыхан салон соо һуунабди. Судна долгиндо намжараар үлгыдүүлнэ. Ногоон эрьеынь хяра нэгэ бии боложо, үгы боложо иллюминатораарнь нюдэндэ харагдана. Бориковой командын наранда хүрилтэрөө шатаһан, хүдэр бэетэй хүбүүдэй палуба дээрэ хүдэлхэнь салеэтэй үүдээр харагдана.

— Һула бэетэй хүниие уһан доро хүдэлхыень абадаггүй, харин эндэ хүдэлхэ хүнүүдэй бэеын элүүрые шалгажал байха хэрэгтэй,—гэжэ Бориков хөөрэнэ.—Үнэхөөрөөшье уһан доро хүдэлэгшэдтэ ямар аюул тохёолдодоггүйб даа. Кислородой дутагдал болон кислородой хорон, хэмһээ ехээр бэеын халалга, хүрэлгэ, углекислэ газһаа амяа бүтэлгэ, мүн азотһоо һогтолго гэхэ мэтэ. Һүүлэй һүүлдэ кессонно үбшэн...

Водолазай ами наһа, элүүр энхые хамгаалха тон нарин гурим Советскэ Союзда тогтонхой. Тэдэнэй хэниинньшье врачай зүбшөөлгүйгөөр уһан доро ородоггүй. Үдэр бүри шалгалта хэгдэдэг. Гүрэнэй мүнгэн һангай эмхи зургаанууд уһан доро хэгдэхэ хүдэлмэриин түлбэриин тусхай гурим зохёоһон байна. Салин хүлһэнэйнь хажуугаар уһан доро орохо бүхэндэнь, уһан доро ехэ гүнзэгыдэ, мүн уһан дорохи урасхалда орожо бүтээхэ хүдэлмэриин, тэһэлэлгын болон зайн галаар гагнаха хүдэлмэриин нэмэлтэ түлбэри тогтоогдонхой.

...«Тенгиз» долгиндо үлгыдүүлнэ. Ногоон эрьеынь хяра иллюминатораар нюдэнэй хараада нэгэ бии, нэгэ үгы болоно. Тэрээнһээ холо бэшэхэнэ дайнай жэлнүүдтэ шэнгэшэһэн судна далайн оёорто хэбтэһээр. Үглөөдэр Бориковой команда тэрэниие далай дээрэ үргэжэ гаргаха. Бориковой хүбүүн Александр эсэгэдээ туһалхаяа ерэхэ. Тэрэ мүн лэ водолаз болонхой...

Неонилла ЯМПОЛЬСКАЯ,
АПН-эй корреспондент.
Ленинград.

БУРЯАДАЙ БЭЛИГТЭ ДУУШАН

Байгалай уһандал
арюун тунгалаг,
Басаганай миһэрэлдэл,
урин налагай
буряад хэлэмнай
Эртын манандал
үнжэгэн сагаан лэ,
Эхын альгандал
энэрхы дулаан лэ
буряад хэлэмнай —

гэжэ Дондок Улзытуев бэшээ һэн. Нээрээшье, буряад хэлэн эгээл нангин, сэбэр, ундэр хадаһаа харьялан айһан тунгалаг уһан мэтэ арюухан ха юм. Хэды хурса, гүнзэгы удхатай, сэдьхэл хүдэлгэмэ зохёолнуудые Д. Улзытуев бэшээ гээшэб. Жэшээлхэдэ,

Наһан тухай, наран тухай,
Намдуу ааляар
удхалхалби.
Намда үгтэһэн шадал
соогоо
Намжаа нютагаа
магтахалби.
Ажабайдалай амисхал
сооһоо
Асари хүсэ абажа ерэхэб,
Арадай түүхын абдар
сооһоо
Алтан тобшынь тайлан
сэлихэб...

Поэт «Алтанхан тобшыень тайлан сэлеэ», буряад хэлэнэй бэлигые, алтанхан шүлэгүүдыень түүжэ гаргаад, эдитэ һубһан болгон үлхэжэ, тэрэнээ арад зондоо бэлэглээ.

Наһатай эрын гайхамаар,
Нарай үрин энеэмээр,
Эдир дүүхэйн баясамаар,
Эжы хүнэй уярмаар...

гэжэ уһан буряадаар дуулаа шуу. Байгал далайнгаа тунгалаг һайхан уһые, бамбагар хэгээр бүрхөөгдэһэн, баян талынгаа хангалтама һайхан үзэрые, буряад зонойнгоо халаар суурхаһан габьяа алдартан зохёогоо.

Эндэ үгтэһэн үгэнүүдэй сүбые поэдэй арбан хоёр сугаһулбаринь баталан харуулна.

Д. Улзытуевай шүлэгүүд буряад поэзиин онсо шэнжые үри ехээр үргэдхөө. Поэдэй шүлэгүүд нарин хурса, уян ургархай аялгаар нэбтэрэнхэй. Урданай үльгэр түүхын хэлэнэй найруулга мүнөө сагай удха хоёрые тон бэрхээр эхилдүүлэн хамтаруулжа, гүнзэгы удхатай уянгата шүлэгүүдые бэшээ.

Амар сайн, аглаг
дайдымни сэсэгүүд!
Бэльжан гарма, тэмээн
табгай, бамбагаа,
Алаг нюдэн, сагаан дали,
улаалзай—
Эхэ нютагаймни шэмэг.
Үрэжэлтэ газарай үрэ
зүрхэнһөө түрэһэн
Ирагуу һайхан дуунууд
мэтэлтэ.
Эреэлэн ногоорһон сэсэгтэ
нугаяа харахадаа,
Нюдэмни баясана,
Хангал һайхан үнэрыень
үнэсэн ябахадаа,
Сэдьхэлни уярна.

Хаанаһаа иимэ гоё сэсэгүүд бии болооб? гэжэ поэт һонирхоно. Үнгэрһэн сагта элдин талада үеэ тэниихэн үбгэ эсэгэнэрэймнай үрэ зүрхэнһөө ургаа ха гү? Али үе наһаараа үгытэй ядуу хараалта замбида хашагдаһан, баһуулһан һаруул һайхан сэдьхэлтэй дууша хүнэй алагхан нюдэнһөө мүндэлөө ха гү?

...Хэрбээ тиимэ юм һаа һайхан лэ үбгэ эсэгэнэртэй байгаабди гэжэ поэт батална.

Хэды олон поэдүүд сэсэг тухай бэшээ гээшэб. Теэд Д. Улзытуев өөрынхеэрээл түүхые удалан хөөрэнэ. Хангалтама гоё сэсэгүүд хэды олон шүлэгшэдэй һанал бодолые һэрюулнэб. Хаанаһаа иимэ гоё сэсэгүүд ургаа юм?

Д. Улзытуевай шүлэгүүдые уншахада, үргэн тала нюдэндэш харагдана. буряад аялга шэхэндэш дуулдана бшуу.

Шулуун дээгүүр
миралзаад,
Шугын горхон хайнагтаа,
Халуун зүрхым шатааһан
Халюун нажар хаанаб
даа?

Үнэхөөрөө юрын үгэнүүд ха юм. Намар болоходо, горход хүрэжэ, энэ үедэ халуун нажар һанагдана гээшэ. Теэд «миралзаад», «хайнагтаа», «шатааһан» гэһэн үгэнүүдые тааруулан оложо оруулхадань, поэдэй сэдьхэлэй байдалые гүйсэд харуулһан. уран хурса найруулгатай ирагуу гоё хүгжэм мэтэ зэдэлнэ.

Буряад хэлэнэйнгээ баялигые улаан наранай элшэ соо, ургы сэсэгэй дэльбэ соо, үргэн талын анхилма һайхан ая ганга соо, борохон жэргэмэлэй дууһ соо олоно.

Дүн сагаан талада наран энеэбхилһээр мандана. Сэнтэһэн сонхын угалза соо сэдьхэлэй бодолнууд нюулгаатай. Сэсэгһээ сэсэгтэ һүниин эрбээхэйн ниидэхые харахадаа, хүнэйшье сэдьхэлдэ сэнгэлиг мэдэрэл далижаад, намааһаа намаада дамжаһан шэнги һанагдана. Жалгын анхилаанай гашуун хангал, амитан бүгэдын амисхаалда аятай һайхан ая ганга, газар дайдым сээжэ бүрхөөн һалбарааш, арад зонойм юрөөл болон алдаршаһан ая ганга!

Баруун мэлмэн
нюдэнэйнгөө
Бадма линхуа сэсэгые
баримталжа ябаарай,
Зүүн хара нюдэнэйнгөө
зүн татаад байгаа
һааһь,
Зүрхөөрөө дууша
намайгаа
зүүдэлнэ гэжэ һанаарай.

Хэдышье хүндэ хүшэр байдалда ороо һаа, өөрынгөө инаг дурые арюун сэбэр зандань абажа ябана. Инаг басаганайнгаа харасые бадма линхуа сэсэгтэй зэргэсүүлнэ. Ханилжа ябаһан нүхэдтэйгөө хахасахадаа, тэдэндээ гансал һайниие хүсэнэ...

Дуранай гунигта мүрнүүд поэдэй гүн гүнзэгы сэдьхэлые харуулна:

Хэсүү хүндэ зоболонгой
ерэбэлнь,
Хэн хубаалдахаб?
Ши.
Хэлэ аманда орёолдоо
болнн,
Хэн далдалхаб?
Ши.
Хээрын һалхинтай
нүхэсөө болнн,
Хэн зобохоб даа?
Ши.
Арадай хэрэгтэ зорёо
болнн,
Хэн үргэхэб?
Ши.

«Ши» гэһэн үгэ олон дахин дабтагдажа, шүлэгэй удхые бүришье гоё болгоно.

Үнэхөөрөө һайшаагдаһан, бодото поэзиин оньһотой, гүнзэгы философско удхатай шүлэгүүдшье бии. Поэт юрын ажабайдал дээрэһээ ямар нэгэн һонин юумые обёоржо, тэрээн тухай арад зондоо хөөрэнэ:

Сэсэгүүд, сэсэгүүд, хэлыт
намдаа,
Сэлгээхэн энэ түбимнай
үнэхөөрөө мүнөө бэшэ.
Хэзээ нэгэтэ үнэһэн
тоборог болоод,
Балай харанхы
замбуулин соогуур
Төөрин гүлгэн ошохо юм
гү?
Үглөө наранаар
Үнгэ бүриин сэсэгүүдтэ
нигэжэ хандан,
Үрэ зүрхөө нээхэдэмни,
Үгэ бүхыемни зүбшөөһэн
хэбэртэй
Толгойгоо ганхуулан
дохилзохоһоо бэшэ
Тодо харюу хэлэдэггүй
һэп.

Олон шүлэгүүд соогоо Д. Улзытуев хүнэй харша муу ябадалнуудые буруушаана. «Зөөри зөөшэ суглуулха — жаргал бэшэл байна даа. Алта мүнгэ хадагалха — абарал бэшэл байна даа. Харин хүнэй һайхан сэдьхэл — минии гал гуламта» гэжэ һайшаана.

Жэнхэни буряад поэзидэ Д. Улзытуевай носооһон гал хэзээдэшье унтархагүй. Хүнүүд хажуудань ерэн, дулаасажа, «арюун һайхан сэдьхэлынь» зүрхэндөө бөөмэйлэн, үрэ хүүгэнэртээ, ашанартаа уг дамжуулан хэлэхэл.

Поэт саһаа урид наһа барабa. Теэд хэһэн ажалынь мүнхэ юм. Бэлигтэ поэт, ходоо залуу, уянгата дуугаа дуулан, буряад арадтаа хамта үеһөө үедэ алхалхал!

М. ХАМГУШКЕЕВА,
Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай институдай багша.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

СОФИ. Транспортна контейнернүүдые хаа хаанагүй хэрэглэдэг болохо тухай республикын правительствын баталан абаһан программа Болгарида амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна. Болгариин Варна портые Совет ороной Ильичёвск порттой холбодог уһан зам гаһалгарлагүй хэрэглэгдэжэ эхилээ. Байгша оной юһэн һарын турша соо энэ замаар 140 мянга гаран тонно элдэб янзын ашаан контейнерээр зөөгдэбэ. Ашаа зөөлгые түсэблэхэ, бүхы түхэлэй транспортын хүдэлмэри тааруулан эмхидхэхэ үүргэтэй «Транспед» гэжэ нэгэдэл байгуулагдаа. Тус нэгэдэлэй хүдэлжэ эхилһэнһээ хойшо жэлэй турша соо томо контейнернүүдээр зөөгдэдэг ашаанай хэмжээн 75 процентээр нэмэһэн байна.

Контейнернүүдээр ашаа зөөлгын гурим СЭВ-эй гэшүүн оронуудтай нягта холбоотойгоор Болгарида бэелүүлэгдэнэ. НРБ ГДР хоёрой хоорондо мүнөө түмэр харгыгаар контейнертэй ашаа зөөхэ туршалга хэгдэжэ эхилэнхэй. 1973 оной дүүрэтэр Советскэ Союз, Чехословаки ба Румыниин хоорондо иимэ харилсаан эмхидхэгдэхээр хараалагдана.

БУДАПЕШТ. ВНР-тэ худалдаа наймаа эрхилдэг эмхи зургаануудай ажал хүдэлмэрине, наймаанда гараһан эүйлнүүдэй шанарые шалгалга ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха хэрэгэй шухала хубинь болонхой.

Тусхай мэргэжэлтэй 13 институт областиин түбүүд болон бусад томо томо городуудта эдеэ хоолой шанарые хинан шалгадаг юм. Эдеэ хоолой шанар эрилтэдэ харюусаһа гээшэ гү гэжэ мэдэхын тула жэл соо 60 мянга шахуу туршалганууд орёо аппарадай туһаламжаар хэгдэнэ. Худалдаа наймаанай эмхи зургаануудай хүдэлмэриие олониитын түлөөлэгшэд профсоюзай организацинуудай хүтэлбэри доро шалгадаг юм.

ВАРШАВА. Оршон тойронхи байгаали хамгаалха хиналтын пунктнууд Катовицка воеводство дотор эмхидхэгдэнэ. Энэ воеводстводо Силезиин шулуу нүүрһэнэй уурхайнууд, металл болбосоруулдаг томо томо заводууд, нефтехимиин предприятинууд оролсодог юм. Тиимэһээ агаар, уһа сэбэрлэхэ шэнэ станцинууд эндэ баригдаха, хотонуудые тойруулан ой модо тарихаар хараалагдана. Мүн горнягуудай, металлургнуудай амарха элүүр энхын, туризмын түб бии болохо.

ГАВАНА. Кубада сафра (саахарай ургаса хуряалга) эхилээ. Ажалаа шадабаритайгаар эмхидхэжэ, хүдэлмэришэдэй коллективүүд, сахар хуряагшад социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр ороно, тиимэһээ энэ жэлэй хуряалга баһал амжалтатайгаар үнгэрхэ гээд найдахаар.

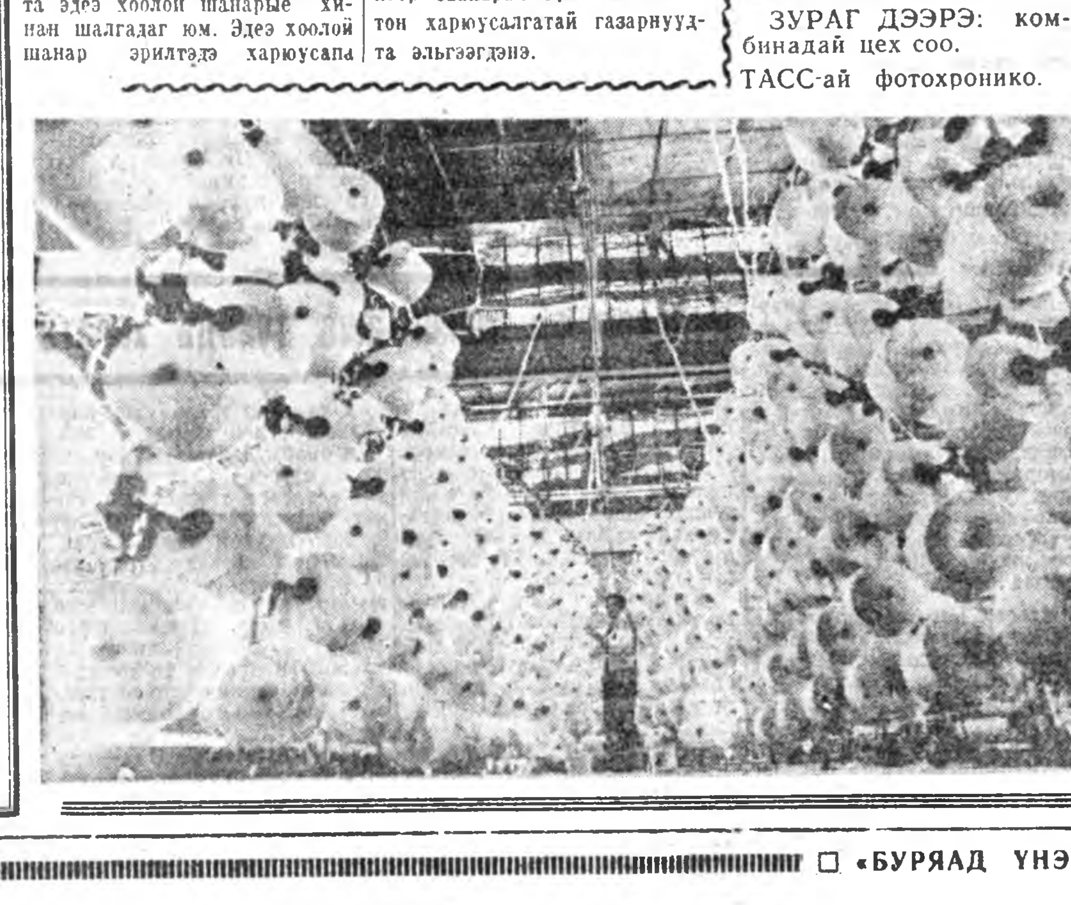
Совет мэргэжэлтэд Кубын инженернүүдтэй хамта заводуудай технологи һайжаруулха, оньһожоруулха ехэхэн хүдэлмэри хэһэн байна. Республикын хото городуудта һайн дуранай бригаданууд байгуулагдана. Тэдэнь партийна, профсоюзна эмхинүүдэй путёвкоор саахарай түлөө тэмсэлэй тон харюусалгатай газарнуудта эльгээгдэнэ.

Намдинь хотые бүд нэхэгшэдэй хото гэжэ нэрлэдэг. Эндэ ДРВ-гэй бүд нэхэдэг предприятинүүд оршодог байна. Дайнай үедэ тэдэнь ехээр һандаргагдаһан байгаа. Вьетнам барилгашадай оролдоһоной ашаар мүнөө комбинат дахинаа хүдэлжэ эхилээ.

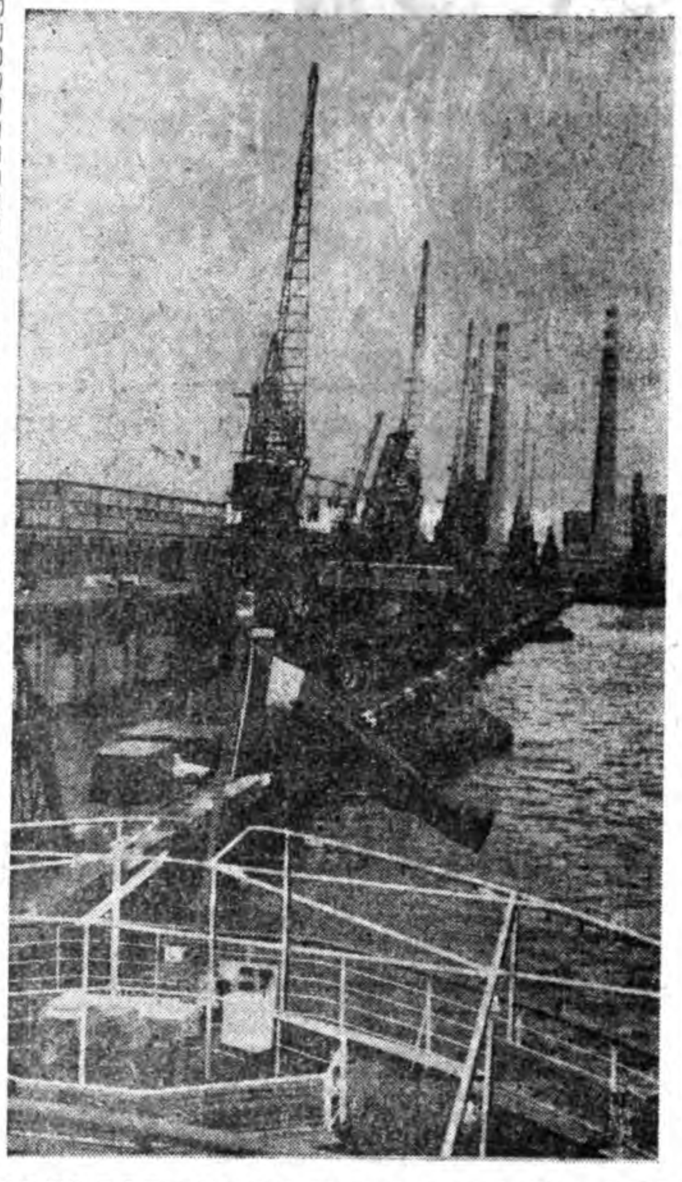
Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, экономикын гурим наринаар сахиха, гансал һайн шанартай продукци бүтээн гаргаха гэһэн хүдэлөөн мүнөө Демократическа Вьетнамай олон фабрика, заводуудта дэлгэрээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комбинадай цех соо.

ТАСС-ай фотохронико.

Аха дүүгэй барисаатай хотонууд ГАВР

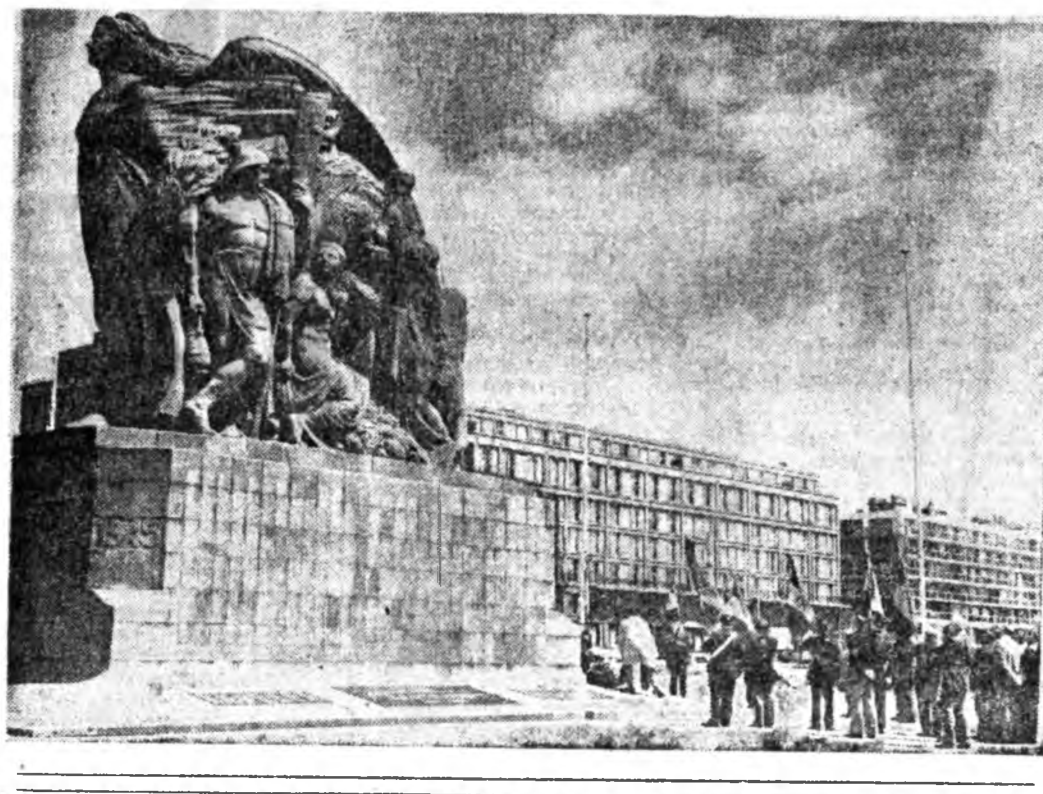

50 орон, тэрэ тоодо Советскэ Союз, аха дүүгэй барисаатай хотонуудай Бүхэдэлхэйн холбоондо ородог юм. Энэ холбоон 1957 ондо Францида бии болоhон юм. Уласхоорондын энэ түрүү эмхи арадуудай эб найрамдалай, хани барисаанай түлөө ехэ ажал ябуулдаг байна. Европо, Ази болон Африкын 700 гаран хото город энэ холбоондо ороно. Аха дүүгэй холбоотой хотонуудые байгуулха гэhэн хүдэлөөн гитлеровскэ фашизмтай тэмсэлэй шэрүүн хатуу жэлнүүдтэ бии болоо юм. Тиимэhээ Москва, Ленинград, Волгоград гэхэ мэтэ манай баатар хотонууд хилын саанахи городуудай хани барисаа эгээл түрүүлэн байгуулаа hэн. Франциин хойто зүгтэ оршодог Гавр хото Ленинградтай аха дүүгэй хани барисаа байгуулhан хотонуудай нэгэн болоно.

Эндэ тунхаглагдаhан фото-зурагууд энэ хотодо буулгагдаhан байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Гаврай портын причалнууд. Үнгэрhэн жэлдэ хоёр ороной суднанууд СССР, Франциин портнуудта мянга гара дахин орожо гараhан байха. 2. Дэлхэйн хоёр дайнай үедэ унаhан сэрэгшэдтэ табигдаhан хүшөө. 3. Хотын үйлсэнүүдтэ уран hайханай бүлгэмэй артистнууд наада харуулжа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ХҮСЭЛ ЗОРИГТНАЙ ХЭР ГЭЭШЭБ?

Табан үдэрэй туршада тамхинhаа ямар аргаар гарахаб. Табан үдэрэй туршада тамхинhаа гаража болохо гү? Бүтэшэгүй юумэн бэшэ гү? Зарим врачнуудай hанамжын ёhоор, яhала бүтэхээр хэрэг. Юрэдөөл, бэеэ барижа шадаха, юрын иимэ эрилтэнүүдые заабол бэелүүлхэ шухала:

ТҮРҮҮШЫН ҮДЭР

Хэмhээ хахад часаар эртэ бодожо, хоёр-гурбан стакан уhа уугаад, душта ороггы. Тиигэбэл, бэеэ барихадатнай туhалха.

Эдэ табан үдэрэй турша соо стол дээрэтнай гол түлэб алим жэмэс, жэмэсэй шүүhэн табяатай байха ёhотой. Үглөөгүүр эдеэлэмсээрээ ,тусхай заабариин ёhоор, дороhоо абажа амилха, амисхалаа татаха хэрэгтэй.

Ажалда ерээд байхадатнай, одоол хорхой хүрэхөөр байха. Сугтаа ажалладаг хүнүүдтнай хармаан сооhоо сигаретэ гаргаад, «бү үбэштэйрэл даа» гэhэншүүгээр наада барин hагад, тамхи hарбайха. Тиихэдэнь тэсэбэрнтэйл байха аабза гээд найданабди!

Үдын хоол бариhанай hүүлээр баhал татаха дуран хүрэхэ. Энэ үеэр тамхингшадта дүтэлhэнэй хэрэггүй. Обедэй үеэр садатараа эдеэлхэ шухала. Салат, овощой шүлэ, овощоор бэлдэгдэhэн хоёрдохи блюдэ, жэмэсэй шүүhэн гү, али аршаан хэрэглэхэ. Үдын хоолой hүүлээр, хэрбээ сагай байгаа haaнь, газаагуур ябажа амаргты.

Абаhаар тамхинhаа гаража болохо юм аал гээд олонхин hэжэглэдэг байха. Тамхи таталгаяа удаа дараалан, бага багаханаар хорооходо яахаб? Юрэдөө, тиигэжэ болохогүй. «Тамхинhаа гарахые шиидээ хадаа маргаhанай, тээлмэрдэhэнэй хэрэггүй!» гэжэ ойлгогты.

Түрүүшын үдэрэй дүүрэхэ багта хүндэхэн лэ байха. Энэ үедэ ямар нэгэ юумээр бэеэ hамааруулха шухала. Тэрээнhээ гадна, архи уужа огто болохогүй.

ХОЁРДОХИ ҮДЭР

Түрүүшын үдэрэйхиhөө дутуугүй хүшэр байха. Үглөөгүүр hэримсээрээ, «тамхи татажа болохогүй hэмши гү даа» гэжэ гэмшэнгеэр бодомжолхот. Энэ ушар урмыетнай хухалха ааб даа. Тиигэбэшье бэеэ шангаар барихал хэрэгтэй. Түрүүшын үдэрэйхидэл адляар үлэн бэедээ хэдэн аяга уhа ууггы, зарядка хэгты (амисхалаа татаха, дороhоо абажа амилха). Үглөөгүүр жэмэс эдихэ. Кофи ууха болохогүй. Юундэб гэхэдэ,сигаретэ тухай hануулдаг юм.

Эдэ бүгэдэнhөө шалтагаалан, уур сухал хүрэжэшье магад. Тиигээ haaнь, газаашаа гараха хэрэгтэй, ажалдаа ябагаар ошогты. Хэрбээ тамхи татаха дуранай хүрэбэл, тон шухала юумэ хэжэ байнам гээд өөртөө этигүүлхые оролдогты. Никотин соо хабдарай (канцерогеннэ) бодосууд бии байдаг гэжэ hанаандаа оруулагты. Һүүлэй hүүлдэ саг зуурын шунал абьяасые дабан зайсуулжа шадахагүй гээшэ гүб гэжэ шэбшээд, бэеэ туршаад, шалгаад үзэгты.

Хоёрдохи үдэрэй үдын хойно эгээл орёо, хүшэр байха. Тамхи татаха дуранайнгаа хүрэхэдэ, бэеэ барижа шадахагүй хүн абьяасай «hабарта» орошодог байна. Эндэ нэгэл арга бии: уhа гү, али жэмэсэй шүүhэ дахин дахин ууха, дороhоо абажа ехээр амилан, зарядка хэхэ хэрэгтэй. Балгашье архи уужа болохогүй.

ГУРБАДАХИ ҮДЭР

Хоол танижа эдихэ, Тамхи татаха дуранай яашагүй хүрэбэл, хэхэ юумэ оложо ядаhандаа иигэжэ байна бэшэ, харин олон үбшэнhөө бэе махабадаа хамгаалхын тула иимэ юумэ хэбэб гэжэ мэдэрхэ шухала.

ДҮРБЭДЭХИ ҮДЭР

Тамхи татаха дуран үгы болонтобо. Уhа гү, али жэмэсэй шүүhэ, аршаан ехээр ууhан дээрэhээ бэедэтнай никотин үгы шахуу болоо гээшэ. Зоригтнай шангадаад, тамхи татаха хүсэлөө ядамаргүйхэн зайсуулжа шадахат. Толгойтнай үбдэжэ магад. Теэд, тэрэшье аймшагтай бэшэ. Уданшьегүй болино ааб даа.

ТАБАДАХИ ҮДЭР

Тамхинhаа гараhандаа hүүлэй hүүлдэ ехэл урмашаха, баярлаха байхат.

«Отечествен фронт» газетэhээ абтаба.

(ТАСС).

УНШАГТЫ, hонирхохол байхат

НЕМАДИ ГЭДЭГ ЖЭГТЭЙ hОНИН УГСААТАН

НУАКШОТ. Немади гэдэ жэгтэй hонин угсаатан эрт урда сагhаа Мавритани зүүн-урда хубида ажаhуудаг. Мүнөө энэ угсаатан хоёр зуу haa халта үлүү хүнүүдhээ бү ридэнэ. Эдэнэр агнуури хэдэ, мал гү, али тараан ажал за зээдэшье эрхилээгүй юм.

Эдэнэр түйлай шэрхи, сула байдаг. Уhа гү, али эдеэ хоо бэдэрэн, олон үдэрэй турша ябагаар ябадаг. Ан ба шубуу дай мүр мүшхэн, шатаама ха луун наранай элшэ доро хэдэ арбаад километр зайе гатала гүйхэ аргатай. Юрэнхыдөө эд нэр хээрэ хонодог, элhэ хаб раар шэдэлhэн hалхи шуур най үедэ модоной мүшэр на маагаар отог урса бариад байна.

Энэ угсаатанай эрэшүүл Европын хүнэй түhөөтэй, эх нэрнүүдынь ута шара үhэтэ. Тиимэhээ немадиин уг гарба хэд гээшэб гэжэ этнограф фууд бодолгодо хатаха ушар тай болоно. Арабуудай иишэ нүүжэ ерээд hуурижахынь урда тээ Мавританиин газар дээр эдэнэрэй ижаhуудаг байhо ниинь арсашагүй.

Һая болотор энэ угсаатан ороной бусад зонтой ниилэс гүй ажаhуудаг байгаа гэхэ. Эдэнние hуурижаhан байдал тай болгохо түрүүшын hэдэл гэ Мавританиин правительство 1970 ондо хэhэн юм. Зүгөөр, тэрэнь урагшагүйдөө. Ангууша угсаатан мал ажал эрхилхые ори таhа арсан, үсхэбэрилхөө үгэhэн бүхы хонин hүрэгые гаргажа эдижэрхиhэн байгаа.

Һүүлэй хэдэн жэлэй турша соо Мавританида ган гасуур болоходонь, туража үхэх түйлдаа хүрэхэдөө, немадина байдалаа хубилгаха баатал болоо. Тиин эдэнэй нүүжэ ябадаг Уалат хотын захада тү рүүшын отогууд бии болоhон юм.

Немади угсаатан түрүүшээ городойхидhоо тэрьелжэ ябадаг hэн. Хуушанайнь ёhо заншал залихан усадхагдажа эхилээ. Энэ жэлдэ хотын захиргаан шухала илалта түйлаба—үхи бүүдээ hургуулида ябуулхые немади угсаатан зүбшөөбэ.

АРХЕОЛОГУУДАЙ ОЛОШО

Хойто Иорданиин Ирбид хото шадархи Бейт-Рад гэжэ нютагта хэгдэhэн археологическ малталгануудай үедэ ехэ хүү олдоо. Энэнь манай эрын II—III зуун жэлнүүдтэ хабаатай.

Энэ хүүр хабсагайда түнхи дэн хэгдэнхэй гэжэ Иорданиин эртэ сагай зүйлнүүдые сахи хамгаалха захиргаанай дирек тор Макуб Юнес мэдээсэбэ.

АФРИКЫН АМИТАДАЙ АЙМАГЫЕ ХАМГААЛХА

ТАНАНАРИВЕ. Африкы амитадай аймаг хорожо hо лошахагүйнь юм аабза гэжэ эрдэмтэд-зоологууд hанаата бо болонги. Зэрлиг бүдүүлигээр хюдаhанhаа боложо, олон түр лэй ангууд, жэгүүртэ шубуу энэ түбидэ үгы болонтоо. Тодорхойлон хэлэбэл, Африк түбиин амитадай аймагай хо морой түлөөлэгшэ — эпиорни гэжэ мантан томо, ниидэдэггүй шубуун XVII зуун жэлдэ Ма дагаскарта үгы хэгдээ hэн. Энэ шубуун аяар 500 килограм шэгнүүртэй байгаа. Иимэ шу буунай үндэгэн 12 килограм татадаг байhан юм.

Нюусаар агнуури хэдэг хү нүүд Африкын хэдэ хэдэн рай онуудта харата хэрэгээ үйлэ дэhөөр. Тиихэдээ энэ түби амитадай түйлай баян аймаг тон ехэ хоро хүргэнэ. Мэр гэжэлтэдэй hанамжын ёhоор мүнөө Африкын 60 гаран түр лэй ангууд, шубууд бүрин үгы хэгдэхэ түйлдаа хүрөөд байна. Хадын горилла, леопард, со гаан ба хара носорогууд тэд нэй тоодо ороно. «Ангууда хаан» арсалан хомор болож байнхай.

Африкын олон оронууд тэдэнэй тоодо Малагасиин Республикын, правительства нууд түбиингөө амитадай ай магые хамгаалха шухала гэжэ ойлгоhон дээрэhээ, браконьер нүүдтэй тэмсэхэ нүлөө ехэтэ хэмжээнүүдые абана.

ХИБЭСҮҮДЭЙ ВЫСТАВКЭ

РАБАТ. Эндэхи выставкэ гол залай — Баб Руахай хо нануудhолонгын долоон ү гөөр хүнүүдэй дура татна Мароккын алдар сууда гара hан хибэсүүдэй выставкэ энд нээгдээ.

Хибэс нэхэхэ талаар Марокк урдын ёhо заншалтай юм. Нютагай ноохоной шанар, hайхан үнгэ, мүн хибэсүүдэй өөрсэ зураг эдэ бүгэдэндэ даб тагдашагүй шэнжэ олгодо байна. Рабат, Сале, Касабланка; Фес болон Мароккын бусад районуудай уран гартада нэхэhэн хибэсүүд оронhоо хо луур алдар сууда гараhхай.

(ТАСС).

СПОРТ

«ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ МҮРЫСӨӨН» ТҮРҮҮШЫНХИЕЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭНЬ

Москвагай клубуудай суглуулагдамал командын хоккеистнүүд США-да мүрысэхэеэ ерэхэ юм ха гэhэн мэдээсэл спортдо дуратай американецуудай hонирхол ехээр үүсхэбэ. «Совет хоккеистнүүд США-да наадаха» гэhэн гаршаг доро «Нью-Йорк таймс» газетэ манай спортсменүүдэй ошохоёо байhан тухай бэшэнэ.

Совет хоккеистнүүдэй США-да ерэлгын программа ямар байха гээшэб гээд мэдэжэ абахын тула ТАСС-ай корреспондент США-да хоккей наада hайн дуураараа эрхилэгшэдэй нэгэдэлэй штаб-квартирын байдаг Колорадо-Спрингстэхи «Бродмор» гэжэ ательедэ хонходожо хөөрэлдэбэ.

— Совет хоккеистнүүдэй манай орондо ерэлгэ бүхэниинь совет-американ спортын харилсаа холбоо үргэдхэлгэдэ туhа нэмэри хэнэ, манай хоёр ороной хоорондо hайн харилсаа тогтоохо арга олгоно,—гээд нэгэдэлэй президент Тэйер Тат мэдүүлээ.

— Юрэнхыдөө Колорадо-Спрингстэ үнгэргэгдэдэг Шэнэ жэлэй мүрысөөндэ «Эб найрамдалай кубок» зээлхын түлөө шанга тулалдаан болодог байгаа. Европын ба Америкэ түбиин хоккей наада hайн дуураараа эрхилэгшэд энэ мүрысөөндэ хабаададаг hэн,—гэжэ тэрэ хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ. — Байгша ондо бидэ зарим тэды бэрхэшээл түбэгүүдтэй ушараабди. Хоккей наада hайн дуураараа эрхилэгшэдэй суглуулагдамал командануд Канадада, мүн США-дашье мүнөө болотор бүридүүлэгдээгүй байhаар. Эрхим түрүү клубууд эдэнние түлөөлхэ юм. «Дукла» (Пиглава) Чехословакиhаа ерэхэ. Тиин бидэ энэ жэлэй мүрысөөе «Эб найрамдалай мүрысөөн» гэжэ нэрлэхые шиидээбди.

Тус мүрысөөн декабриин 28-haa январиин 2 болотор Колорадо-Спрингсэй, Миннеаполисой елүүрнүүд дээрэ үнгэргэгдэхэ. Манитоб провинциин «Флин-Флон-Клаб» гэжэ команда Канадаhаа ерэхэ байна. США-гай суглуулагдамал командын түлөө Денверскэ университедэй, мүн Миннесот штадай университедэй командануд hэлгэжэ наадаха юм.

Совет хоккеистнүүд канадынхидтай Миннеаполисто уулзажа, мүрысөө нээхэ. Декабриин 30-да эндэ эдэнэр—ЧССР-эй командатай, январиин 1-дэ Колорадо-Спрингстэ Денверскэ университедэй командатай наадажа, мүрысөөгөө түгэсхэхэ байна.

Удаань совет хоккеистнүүд Феникс, Сан-Диего, Сиэтл, Портленд ба Нью-Хэйвен хотонуудай командануудтай үшөө табан наада үнгэргэхэ. Эдэмнай хоккей наада hайн дуураараа эрхилдэг, мүн профессиональна шахуу боложо байhан командануд юм гэжэ Т. Тат хөөрэнэ. Тодорхойлон хэлэхэдэ, нёдондо жэл Нью-Хэйвин хотын хоккеистнүүдтэй совет команда уулзаа hэн.

Юрэдөөл, совет хоккейн шадабаритадые хүлеэжэ байнабди. Манай орондо эдэнэр эгээл hайн талаяа харуулаа hэн гэжэ США-гай хоккей наада hайн дуураараа эрхилдэг нэгэдэлэй президент тэмдэглээ.

(ТАСС-ай корр).

Нью-Йорк.

ТОБШОХОНООР...

СССР-эй СУГЛУУЛАГДАМАЛ КОМАНДА ТҮРҮҮЛНЭ

«Известия» газетын шанда хүргэхын түлөө Москвада боложо байhан хоккейн мүрысөөндэ дүрбэн наадан үнгэрбэ. Декабриин 17-до СССР-эй суглуулагдамал команда Польшын хоккеистнүүдтэй уулзахадаа, 10:1 тоотойгоор шүүгээ.

Финляндиин хоккеистнүүд Швециин суглуулагдамал командатай наадахадаа, дэлхэйн вице-чемпионние 5:2 тоотойгоор илаба.

Тиигэжэ СССР-эй суглуулагдамал команда 4 очкотой болоод, түрүүлжэ ябана.

ИЛАЛТА ТУЙЛАЖА ҮРГЭЛЖЭЛhӨӨР

ОТТАВА. (ТАСС). Канада соогуур аяншалан ябаhан СССР-эй хоёрдохи суглуулагдамал командын хоккеистнүүд «Ванкувер Брюинз» командатай уулзахадаа. 3:2 тоотойгоор булижа гараhан байна. Эндэ Шалимов шалгараа. Тэрэ хоёр шайба, Картаев нэгэ шайба сохижо оруулба.

БЕРЛИНЭЙ ЕЛҮҮР ДЭЭРЭ

БЕРЛИН. (ТАСС). «Динамо» бүлгэмэй кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөнэй гурбан зайда Эрхүү хотын 25 наhатай конькишан Олег Попов илаhан байна. ГДР-эй ниислэл хотодо болоhон мүрысөөндэ тэрэ олон зүйлэй мүрысөөгөөр 187, 370 очко абаа. Москвагай түлөөлэгшэ Евгений Лепешкин, Челябинскhаа Геннадий Скворцов хоёрдохи, гурбадахи hууринуудые эзэлбэ.

Дэлхэйн чемпионка Аттье Кейлен-Деелстра (Голланди) эхэнэрнүүдэй дунда илаhан байна. Голландиин түлөөлэгшэ Тиггелар — хоёрдохи, ГДР-эй конькишан Церничек гурбадахи hуурида гараа.

Телефон, телеграф, радио ХИЛЫН саанаhаа

ПРАГА

Хани барисаанай оршон байдалда

ТАСС

КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Г. Гусак хани ёhоной албанай хэрэгээр ЧССР-тэ ерээд байhан СФРЮ-гэй Союзна Гүйсэдхэхэ вечэй түрүүлэгшэ Д. Биедичтэй уулзаба. ЧССР-эй ба СФРЮ-гэй хоорондохи харилсаа саашадань хүгжөөхэ асуудалнууд хани барисаанай, үгээе ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрhэн хөөрэлдөөнэй үедэ зүбшэлэгдэhэн, уласхоорондын гол шухала асуудалнуудаар hанамжануудаа хэлсэбэ.

КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЧССР-эй правительствын Түрүүлэгшэ Л. Штроугал эндэ байлсаа.

ХАНОЙ

ДРВ-гэй ажалшадай амжалтанууд

ТАСС

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, дүүрэн хүсөөрөө ажаллаха, шэнэ арга онол үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ гэhэн уряа доро Вьетнамай Демократическа Республикын арад зон эдэбхитэй габшагайгаар ажаллажа байна. Эршэтэ ажалайнь үрэ дүнгүүд элеэр харагдана. Олон предприятинуудта продукциин өөрынь үнэ сэн хямдараа, бүтээн гаргагдаhан зүйлнүүдэй шанар hайжараа. Промышленна элдэб предприятинуудай, хүдөө ажахын кооперативуудай коллективүүдэй жэлэйнгээ даабаринуудые болзорhоонь урид дүүргэhэн тухай мэдээсэлнүүд ороной заха булангуудhаа ерэнэ.

Ханойн электролампын «Жанг донг» гэжэ заводто 1973 оной түсэб ноябрь hарын hүүл багта 12,4 процентээр үлүүлэн дүүргэгдэhэн байна. Виньфу провинцидахи саарhанай фабрикын хүдэлмэришэд жэлэйнгээ даабари дүүргээд, шэнэ жэлэй гаратар үшөө 140 тонно саарhа үгэхые уялгалаа.

Тханьхоа провинцидахи «Единство» гэжэ госхозой ажалшад жэлэйнгээ түсэбые болзорhоонь hараар урид дүүргэhэн тухайдаа элидхэбэ. Сагай уларилай таарамжагүй байгаашье haaнь, эндэ каучук, кофи, үхэрэй мяха гүрэндэ худалдаха түсэб 10—15 процентээр үлүүлэгдээ.

ТАНАНАРИВЕ

Пианист басаганай хүсэлэн

ТАСС

Эдэ үдэрнүүдтэ Малагасиин Республикын классическа хүгжэмдэ дуратайшуулда ехэ hайндэр боложо байна. Ушарынь юуб гэхэдэ, 22-той бэлигтэй бэрхэ хүгжэмшэн, Парижай Национальна дээдэ консерваториин нэгэдэхи ехэ шангай лауреат Мирей Ракутумалала айхабтар орёо, hонирхолтой программатайгаар эдэнэй урда концерт табина. Тэрэ иимэ хүндэтэ хайра шагналда хүртэhэн хүгжэжэ байгаа оронуудай түрүүшын хүгжэмшэн болоно. Мирей гүйсэдхэлгын ехэ бэлиг шадабаритай, хүгжэм гүнзэгы наринаар ойлгодог. Бетховеной, Шопенэй, Листын, Брамсын зохёолнууд тэрэнэй программада ороно. Парижда болоhон конкурсын hүүлээр Мирей Эхэ орондоо түрүүшынгээ концерт табиба.

«Мэргэжэл шадабаряа үргэдхэн нарижуулхын тула ерэхэ жэлдэ Москва ошохые түхеэржэ байнаб, — гэжэ залуу пианистка ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлээ.

— Мүнөө Москвадахи hургуулиин дүршэл шадабари гарангүй, хүгжэмшэн холо ошожо шадахагүй, Бэлиг шадабаряа Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай хүгжэмдэ дуратайшуулда харуулхаб. Будапештдэ үнгэргэгдэдэг Листын, Москвада болодог Чайковскиин нэрэмжэтэ уласхоорондын конкурснуудта хабаадаха хүсэлэнтэйб. Эдэмнай дэлхэй дээрэ үнгэргэгдэдэг эгээн хүшэр, хүндэтэй хүгжэмтэ конкурснууд болоно гэжэ hананаб. Гадна манай орондо национальна консерватори бии болгон, классическа хүгжэм оронойнгоо улад зоной дунда дэлгэрүүлхые хүсэнэб».

ТОКИО

ОКИНАВЫНХИДАЙ БУРУУШААЛГА

ТАСС

«Манай ороной газар дээрэhээ американ бүхы баазануудые усадхан зайсуулха!», «Аюулгүй байдал тухай япон-американ договорые болюулха эрилтэ табинабди!» — гэhэн уряа доро Окинава префектурын захиргаанай түб—Нах хотын хүн зон американ «Ф-4 фантом» түхэлэй 12 истребитель-бомбардировщигые Окинавада асаралгые буруушаалгын демонстраци декабриин 18-да хэбэ. Ямагути префектурадахи США-гай Ивакуни гэжэ агаарай-сэрэгэй баазаhаа истребитель - бомбардировщигууд иишэ асарагдаhан байна.

Окинавын муниципальна захиргаанай, демократическа эмхинүүдэй түлөөлэгшэд демонстрацида хабаадаа.

НЬЮ-ЙОРК

Камбоджодохи байдал

ТАСС

Камбоджые сүлөөлэлгын хүсэнүүд Киенсвай hуурин шадар пномпениин сэрэгүүдые hамна бута сохибо. Гадаадын информационно агентствэнүүдэй мэдээсэhэнэй ёhоор, Пномпень хотоhоо зүүгээр 16 километртэ байдаг энэ hуурин тосхонhоо пномпениин сэрэгүүд зугадан талииhан байгаа.

Пномпениие хамгаалгын зүүн-урда сектортэ патриодууд 1-дэхи харгы шадар шэбээлhэн дайсанда добтолоо. Үнгэрhэн долоон хоногой турша соо энэ районда пномпениин сэрэгүүд зуу гаран хүнөө алдаhан байха юм.

СОФИ

Советскэ Союзда эльгээгдэхэ

ТАСС

Бургастахи И. Бояджиевай нэрэмжэтэ судна бүтээлгын заводой коллектив ажалай шэнэ илалта түйлаба. Тамаржа ябадаг заhабарилгын табадахи мастерской энэ жэлдэ бүтээгдээ. Урда тээхинүүдтэл адли, энэнь совет гол мүрэнэй ба далайн флотдо эльгээгдэхэ байна.

ХАНОЙ

ДРВ-гэй МИД-эй ТҮЛӨӨЛЭГШЫН МЭДҮҮЛГЭ

ТАСС

Вьетнамай Демократическа Республикын Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшэ декабриин 18-да мэдүүлгэ тарааба. Байгша оной декабриин 17-до США-гай тагнуулай самолёт Вьетнамай Демократическа Республикын агаарай дайда руу хоёр дахин нэбтэрэн орожо, тодорхойлон хэлэхэдэ, Ханой, Хайфон дээгүүр ниидэhэн байна гээд мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Вьетнамай Демократическа Республикын Гадаадын хэрэгүүдэй министерство США-гай эдэ харата ябуулгануудые эрид буруушаан, Париждахи хэлсээгээ, 1973 оной июлиин 13-най хамтын коммюнике хэлбэришэгүй бэелүүлхэ эрилтэ эдэнэй үмэнэ табина.

АФИНА

Һүйдхэлшэд хэнэй аша туhада харата ябуулга үүдхэнэб?

ТАСС

Римэй ба Афинын аэропортнууд дээрэ үйлэдэгдэhэн харата муухай, дээрмэдэхы хорото ябуулганууд тухай гадаадын хэблэл үргэнөөр бэшэнэ. Римдэхи Фьюмичино гэжэ аэропорт дээрэ бүлэг hүйдхэлшэд американ «Пан-Америкэн» гэжэ авиакомпаниин самолёт тэhалээ. Тус компаниин түлөөлэгшын мэдүүлhэнэй ёhоор, энээнhээ уламжалан, 30 гаран хүн үхэhэн байна.

Удаань Баруун Германиин «Люфтганза» гэдэг авиакомпаниин самолёдые hүйдхэлшэд буляагаад, Афина руу ниидэhэн байгаа. Үнгэрэгшэ hүниин турша соо эдэнэй ба Грециин захиргаанай хоорондо хөөрэлдөөнүүд болобо. Хэдэ хэдэн гүрэнүүдэй элшэн сайдууд, эдэнэй дунда ФРГ-гэй элшэн сайд энэ хөөрэлдөөндэ хабаадаhан байна. Барянда абтаhан экипажай гэшүүдые, пассажирнуудые алахабди гэжэ заналта хэн, агаарай дээрмэшэд хэдэ хэдэн эрилтэнүүдые табяа. Һүниин турша соо барянда байhан хэдэн хүниие алаа.

Декабриин 18-най үглөөгүүр самолёт Афинаhаа дэгдэжэ, хайшаашьеб ниидэhэн байна. Һүйдхэлшэд барянда абтаhан хүнүүдэй заримыень сүлөөлөө, бэшыень абаад ниидээ.

КАИР. (ТАСС). Һүйдхэлшэдэй харата ябуулганууд Дүтын Зүүн зүгтэхи асуудалые эбэй ёhоор заhаруулхын түлөө, Палестинын араб арадай үндэhэн эрхэнүүдые hэргээхын түлөө тэмсэжэ байhан арабуудай ниитэ хэрэгтэ хоро хүргэнэ гээд «Аль-Ахбар» газетэ тэмдэглэнэ. Римэй аэропорт дээрэ болоhон хорото муухай хэрэг Израилиин аша туhада бүрин харюусана гээд «Аль-Ахрам» газетэ бэшэнэ. Ушарынь юуб гэхэдэ, энэнь Дүтын Зүүн зүтэй асуудалые шиидхэхэ талаар Женевэдэ үнгэргэгдэхэ конференцидэ тойбо татаха гэhэн хорото hэдэлгэ болоно.

БЕЙРУТ. (ТАСС). Энэ хадаа харата муухай үйлэ хэрэг болоно гэжэ Палестиные сүлөөлхэ Арадай демократическа фронтын түлөөлэгшэ мэдүүлээ. Уршагта хэрэгтэ Палестинын тэмсэлшэд огто хабаадаатүй гэжэ тэрэ хэлэбэ.

ПАРИЖ. (ТАСС). Женевэдэ үнгэргэгдэхэеэ байhан конференциин урда тээ энэ гэмтэ ябуулга хэгдээ гэжэ «Юманите» газетэ бэшэнэ. Женевэдэ болохо конференциие хойшо татахын тула энэ үүдхэгдэhэн байна.

РИМ .(ТАСС). Италиин Компартиин ЦК мэдүүлгэ тунхаглуулхадаа, иимэрхүү гэмтэ ябуулганууд нэгэл зорилготойгоор хэгдэнэ гэжэ тэмдэглэнэ: Дүтын Зүүн зүгтэхи асуудалые үнэн зүбөөр шиидхэлгэдэ, уласхоорондын шахардуу байдалай hуларалгада тойбо татаха.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Союз-13» ниидхүүлэгдээ» — ТАСС-ай мэдээсэл. РСФСР-эй наймадахи зарлалай Верховно Соведэй сессиин материалнууд. «Гурбадахи, шиидхэхы жэлэй даабарие— болзорhоонь урид» — суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаhанда. Улаан-Үдын Октябрьска районно конференциин тоосоон.

Гурбадахи хуудаhанда. РСФСР-эй Верховно Соведэй сессиин материалнууд. АПН-эй материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. Спорт. Хилын саана.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ харуулна:

18.00—Дамжуулгын программа. 18.05—Үхибүүдтэ—«Снежная королева» гэжэ мультфильм харуулагдаха. 19.15—Телевизионно hонин (буряадаар ба ородоор). 19.40 — Үхибүүдтэ —«Үнэгэд-эгэшэнэр» гэжэ кукольна фильм харуулагдаха. 20.10—«Амарай дуунай гурбан мүр»—телевизионно фильм. 20.40—«Дэлхэйн байдал тухай совет хүнэй hанамжа» гэhэн дамжуулга 21.10—«Спортын хото»—телевизионно очерк. 21.25—Телевизионно соносхолнууд. 21.30 — «Би—хилэб»—телевизионно уран hайханай фильм. 23.00—Үдэшын концерт.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

УНШАГШАДАЙ АНХАРАЛДА!

Ерэхэ жэлэй «Буряад үнэн» газетэдэ захил абалга үргэлжэлhөөр. 1974 оной февралиин 1-hээ газетэ үдэр бүри абахын тула «Союзпечатиин» агентствэнүүдтэ, хэлхээ холбооной отделенинүүдтэ, почтальонуудта, хэблэл тарааха ниитын түлөөлэгшэдтэ захил хэхэдэтнай болохо.

Газетымнай 11 hарын сэн 5 түхэриг 50 мүнгэн. Захил хэхээ шамдагты, бү мартагты!

□«БУРЯАД ҮНЭН»□ 1973 оной декабриин 20. □ 4-дэхи хуудаhан □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР □ Н-02545. Заказ № 004